

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ»**

КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО І ФІНАНСОВОГО ПРАВА

Т.А. Латковська, М.І. Сідор, О.С. Койчева

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ

Навчально-методичний посібник

Освітня програма підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня в
Національному університеті «Одеська юридична академія»

Одеса – 2019

Автори:

Латковська Т.А. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Чернівецького юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія»;

Сідор М.І. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного і фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Койчева О.С. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія»

Рекомендовано до друку

Навчально-методичною радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 2 від 25 жовтня 2019 року).

Рецензенти:

Л.М. Касьяненко, доктор юридичних наук, професор, Університет державної фіскальної служби України, професор кафедри фінансового права;

Н.Я. Якимчук, доктор юридичних наук, професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, професор кафедри фінансового права;

Латковська Т.А., Сідор М.І., Койчева О.С. Фінансовий контроль: навчально-методичний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / Т.А. Латковська, М.І. Сідор, О.С. Койчева. 2019. 61 с.

© Латковська Т.А., Сідор М.І.,
Койчева О.С., 2019

ЗМІСТ

Опис навчальної дисципліни	4
Теми лекційних занять	5
Плани практичних занять	28
Завдання для самостійної роботи	31
Питання для підсумкового контролю	37
Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти	39
Шкала оцінювання	39
Перелік необхідної літератури	40
Додаток 1. Тестові завдання	48

Предметом вивчення навчальної дисципліни є фінансово-правове регулювання організації та здійснення фінансового контролю та особливостей реалізації правового статусу суб'єктів фінансового контролю в Україні з урахуванням національного та закордонного досвіду. Визначення законодавчих основ здійснення фінансового контролю, механізму його реалізації, порядку взаємодії суб'єктів фінансового контролю з метою реалізації покладених на них повноважень тощо.

Мета вивчення навчальної дисципліни «Фінансовий контроль» полягає у формуванні серед здобувачів вищої освіти комплексного знання щодо предмету курсу, яке відповідає сучасним тенденціям розвитку фінансово-правових відносин в Українській державі.

Виходячи із мети вивчення навчальної дисципліни «Фінансовий контроль» та відповідно до вимог профілю освітньо-професійної програми, здобувачі вищої освіти повинні **вміти**:

вирішувати задачі, надані до теми практичних занять, виконувати завдання із самостійної роботи, досліджувати історію становлення фінансово-правових норм України та порівнювати їх з фінансовим законодавством іноземних держав;

демонструвати високий рівень правової свідомості, правового мислення і правової культури з дотриманням норм професійної етики та антикорупційного законодавства;

усвідомлювати сервісне призначення держави, її органів та органів місцевого самоврядування, що спрямоване на служіння інтересам людини і громадянина;

оцінювати та аналізувати конкретні правові ситуації та приймати обґрунтовані рішення;

демонструвати спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для абстрактного мислення та впровадження інноваційної практики.

Рівень вищої освіти	Форма навчання	Тип	Курс	Семестр	Обсяг кредитів/год
другий (магістерський) рівень	Денна	ДВВ	1	2	4/120

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вид навантаження	год
Кількість кредитів/год	4/120
Усього годин аудиторної роботи, у т.ч.:	52
лекційні заняття	24
практичні заняття	28
Усього годин самостійної роботи, у т.ч.:	68
Залік	+
Екзамен	-

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Теоретико-правові засади фінансового контролю в Україні

1. Фінансовий контроль як невід’ємна функція державного управління.
2. Принципи здійснення фінансового контролю.
3. Система фінансового контролю та її складові.
4. Види фінансового контролю та характеристика їх класифікаційних ознак.

Основний зміст

1. Фінансовий контроль як невід’ємна функція державного управління

Історична еволюція самого терміна «контроль» в українській мові, як відомо, походить від французького «controle» (від середньовічного латинського «contra rotulus» – протиставлення, співставлення), однак сутнісні ознаки діяльності, що включає це поняття, були відомими задовго до набуття терміном сучасного значення, а, отже, безпосередня прив’язка до терміна не може вичерпувати усі змісти, що їх містить сучасне поняття «контроль».

У процесі здійснення державного управління здійснюється низка управлінських функцій, які забезпечують замкнений цикл управління. До кількості загальних функцій державного управління відносяться планування, прогнозування, регулювання, керування, організація, координація і контроль. Таким чином однією з найважливіших функцій державного управління є контрольна діяльність, зокрема фінансовий контроль. Контрольна функція постійно супроводжує процес планування оскільки створення відповідних нормативів є початковою базою не лише планування, а й контролю, який і оцінює результати виконання планів, визначає ефективність і правильність планування, перевіряє його обґрунтованість.

2. Принципи здійснення фінансового контролю

Серед основних принципів фінансового контролю, зафіксованих у Лімській декларації керівних принципів контролю, прийнятій IX Конгресом Міжнародної організації вищих контрольних органів (INTOSAI) у жовтні 1977 р., були передбачені такі: 1) незалежність фінансового контролю як невід’ємного атрибуту демократії та обов’язкового елемента управління фінансовими ресурсами; 2) законодавче закріплення незалежності органів фінансового контролю; 3) визначення необхідності здійснення попереднього контролю і контролю за фактичними результатами; 4) наявність внутрішнього та зовнішнього контролю як обов’язкової умови існування фінансового контролю; 5) гласність і відкритість контрольних органів з обов’язковою вимогою дотримання комерційної та іншої таємниці, що захищається законом.

Зазначені принципи дістали подальше закріплення у національних законодавствах країн Європи, у тому числі й України. Зокрема, 8 червня 2001 р. у Києві керівниками вищих органів фінансового контролю держав – учасниць СНД на основі Лімської декларації було прийнято Декларацію про загальні принципи діяльності вищих органів фінансового контролю держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав.

3. Система фінансового контролю та її складові

Під системою розуміють сукупність елементів, взаємозв’язок і упорядкованість яких дозволяє розглядати їх як цілісність.

Слід звернути увагу на те, що в Україні відсутня єдина система органів фінансового контролю. Діючі органи фінансового контролю в структурному відношенні представлені декількома підсистемами, які не об’єднані в єдину систему, хоча вони і взаємодіють у передбачених законодавством випадках.

Система фінансового контролю включає такі елементи: нормативно-правове забезпечення, контролюючі суб’єкти, тобто органи фінансового контролю, підконтрольні суб’єкти, процедуру здійснення фінансового контролю і практика правозастосування.

4. Види фінансового контролю та характеристика їх класифікаційних ознак

Вид контролю – складова частина системи контролю із властивим їй змістом, призначена для здійснення функції контролю згідно зі своїми завданнями, правами та обов'язками. Вид може трактуватися як похідне поняття, що має усі властивості більш загального поняття, але володіє деякими специфічними властивостями, які відокремлюють його від інших явищ даного типу. Існують різні види фінансового контролю, що викликано багатогранністю функцій фінансового контролю.

Цілком слушним є твердження, що різновиди контролю характеризуються низкою ознак, притаманних елементам контролюючої системи: суб'єкт – контрольні дії – об'єкт.

Фінансовий контроль можливо класифікувати: в залежності від часу здійснення; за сферами, або за предметною спрямованістю; в залежності від суб'єктів, що наділені контрольними повноваженнями; за спрямованістю контрольних дій або залежно від ідентифікації контролюючого та підконтрольного суб'єкта; за характером контрольних дій; за обсягом охоплення об'єкту контролю фінансовий контроль; за місцем здійснення; за методикою здійснення, або за джерелом інформації; за ступенем ініціювання.

Тема 2. Процес фінансового контролю

1. Поняття та структура процесу фінансового контролю.
2. Характеристика стадій процесу фінансового контролю.
3. Форми і методи фінансового контролю.
4. Правозастосування при здійсненні фінансового контролю.

Основний зміст

1. Поняття та структура процесу фінансового контролю

В енциклопедичній літературі найчастіше зустрічається таке визначення: «юридичний процес (лат. processus – проходження, просування) – визначена законом процедура застосування матеріальних правових норм (виборчий процес, бюджетний процес, законодавчий процес та інші). У вузькому розумінні – встановлена законом процедура провадження у кримінальних, цивільних, господарських, адміністративних та інших справах. У довідниковій літературі термін «процес» здебільшого тлумачиться як: 1) послідовна зміна станів, стадій розвитку; 2) сукупність послідовних дій для досягнення якого-небудь результату.

Таким чином «процес фінансового контролю» – сукупність послідовних дій, здійснюваних уповноваженими суб'єктами з метою забезпечення законності та дотримання фінансової дисципліни підконтрольними суб'єктами при здійсненні ними фінансової діяльності.

Процес фінансового контролю складається з таких стадій: 1) визначення об'єкту контролю; 2) здійснення контрольних дій та оформлення результатів; 3) аналіз отриманих результатів, їх оцінка та прийняття відповідного рішення; 4) виконання приписів контролюючого суб'єкта. Слід зазначити, що на кожній стадії перед суб'єктами процесу фінансового контролю стоять певні, конкретні цілі та завдання, тому кожна стадія являє собою завершений етап процесу, який увінчується певним юридичним фактом – складанням фінансово-правового документа або прийняттям рішення, що має певні економіко-правові наслідки.

2. Характеристика стадій процесу фінансового контролю

На першій стадії процесу фінансового контролю відбувається визначення підконтрольного суб'єкта, на якого будуть спрямовані контрольні дії, визначення мети, форм та методів здійснення фінансового контролю. Визначення підконтрольного суб'єкта залежить від того чи це плановий, чи позаплановий фінансовий контроль.

Після визначення підконтрольного суб'єкта, мети фінансового контролю, питань, що будуть досліджуватись, форм та методів фінансового контролю, посадових осіб що будуть безпосередньо здійснювати контрольні дії оформлюється акт-направлення.

Друга стадія процесу фінансового контролю починається з моменту прибуття посадової особи контролюючого суб'єкта до підконтрольного суб'єкта. Він повинен надати посвідчення та акт-направлення з метою перевірки його особи та відповідності покладених на нього повноважень. Після цього контролюючий суб'єкт розписується в журналі реєстрації перевірок підконтрольного суб'єкта. При цьому ведення цього журналу не є обов'язком підконтрольного суб'єкта, але в разі його наявності посадова особа повинна в ньому розписатися.

Після цього здійснюються контрольні дії. Підконтрольний суб'єкт повинен забезпечити можливість здійснення контрольних дій, надати робоче місце, копійвальну та іншу необхідну техніку, надавати необхідні документи та відомості, забезпечити доступ до приміщень та ін. В разі виявлення порушень діючого законодавства контролюючий суб'єкт має право вимагати письмові або усні пояснення від працівників та посадових осіб підконтрольного суб'єкта.

За результатами фінансового контролю оформлюється відповідний акт (акт ревізії, акт перевірки, висновок). Він оформлюється в декількох примірниках та складається з двох частин: вступної та констатуючої. Після цього здійснюється аналіз отриманих результатів, їх оцінка та прийняття відповідного рішення. На цій стадії, в разі виявлення порушень, приймається рішення щодо міри відповідальності, яка буде застосована до порушника.

Контролюючі органи здійснюють контроль за усуненням підконтрольними суб'єктами порушень законодавства за результатами аналізу їх зворотного інформування про вжиті заходи, а також під час здійснення фінансового контролю у майбутньому. На підставі їх аналізу та узагальнення вносяться пропозиції щодо усунення причин і умов, що сприяли порушенню законодавства.

3. *Форми і методи фінансового контролю*

Слід зазначити, що на сьогоднішній день не існує чіткого розмежування понять «вид», «форма» та «метод» фінансового контролю як на законодавчому рівні, так і не має єдності з цього питання серед науковців, що обумовлює різні підходи до розуміння цих понять.

Форма фінансового контролю – це зовнішнє вираження та організація контрольних дій, спрямованих на виконання функцій фінансового контролю. Метод фінансового контролю – конкретний прийом, спосіб здійснення контрольних заходів.

Головною відмінною рисою методів фінансового контролю від його форм є те, що методи не мають самостійного значення і не можуть використовуватися відокремлено від будь-якої певної форми фінансового контролю.

Таким чином основними формами фінансового контролю є ревізія, перевірка, обстеження, спостереження, облік, аудит та фінансовий моніторинг.

Методами фінансового контролю є конкретні способи здійснення контрольних заходів. При здійсненні фінансового контролю застосовуються як загальнонаукові методи – аналіз і синтез, індукція і дедукція, аналогія і порівняння, так і спеціальні: економічний та документальний аналіз, фактичне дослідження, математичний підрахунок інвентаризація, контрольний обмір.

4. *Правозастосування при здійсненні фінансового контролю*

Теоретики відзначають, що правозастосування – це здійснювана в процедурно-процесуальних формах державно-владна організуюча діяльність спеціально уповноважених державою осіб і органів по забезпеченню реалізації правових норм їх адресатами. Реалізація права відбувається в різних формах, основними з яких є додержання, виконання, використання приписів правових норм. Застосування прав – це особлива форма його реалізації, тому що вона пов'язана з владною діяльністю спеціальних суб'єктів – державних органів або їх посадових осіб, уповноважених громадських організацій тощо.

Правозастосувальна діяльність суб'єктів фінансового контролю за змістом є перевіркою додержання диспозиції матеріальних і технічних правових норм, що регулюють порядок здійснення фінансової діяльності юридичними особами, та її документального відображення, а також реалізацією санкцій цих норм у разі їх порушення.

Потрібно зазначити, що в процесі правозастосування органи фінансового контролю повинні самі чітко додержуватись встановленого законодавством порядку.

Тема 3. Суб'єкти фінансового контролю

1. Органи загальної компетенції як суб'єкти фінансового контролю та їх контрольні повноваження.

1.1 Верховна Рада України як суб'єкт фінансового контролю.

1.2 Контрольні повноваження Президента України.

1.3 Місце Кабінету Міністрів України в системі суб'єктів фінансового контролю.

2. Органи спеціальної компетенції та їх контрольні повноваження.

2.1 Міністерство фінансів України як суб'єкт фінансового контролю

2.2 Рахункова палата.

2.3 Державна податкова служба України.

2.4 Державна служба фінансового аудиту.

2.5 Державна казначейська служба.

2.6 Державна служба фінансового моніторингу.

2.7 Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку.

3. Особливості правового статусу Національного банку України як суб'єкту фінансового контролю.

Основний зміст

1. Органи загальної компетенції як суб'єкти фінансового контролю та їх контрольні повноваження

1.1 Верховна Рада України як суб'єкт фінансового контролю

Верховна Рада України є вищим органом представницької влади в державі. Відповідно до ст. 85 Конституції України Верховна Рада України здійснює контрольні повноваження у сфері фінансової діяльності при прийнятті законів, пов'язаних з функціонуванням фінансів, при щорічному затвердженні Державного бюджету, під час виконання Державного бюджету, прийнятті рішення щодо звіту про виконання Державного бюджету. Вона здійснює фінансовий контроль за діяльністю Кабінету Міністрів України, контролює створення і погашення державного внутрішнього та зовнішнього боргу, використання не передбачених Державним бюджетом позик, одержаних від іноземних держав, банків і міжнародних організацій.

Через постійні комітети Верховна Рада України здійснює парламентський контроль за витрачанням коштів органами виконавчої влади.

У складі постійних комітетів Верховної Ради України особливу роль відіграють спеціалізовані комітети – Комітет з питань бюджету і Комітет з питань фінансів і банківської діяльності, які здійснюють систематичний контроль за державними фінансами.

1.2. Контрольні повноваження Президента України

Президент України реалізує свої конституційні повноваження по вирішенню питань загальної контрольної компетенції, у тому числі й у сфері фінансів, при підписанні та офіційному оприлюдненні законів, прийнятих Верховною Радою України, виданні указів та розпоряджень в межах своїх повноважень.

Як глава держави Президент України є гарантом забезпечення конституційних прав і свобод громадян, гарантом законності у різних сферах суспільних відносин, у тому числі й у сфері здійснення фінансового контролю.

Для реалізації повноважень по забезпеченню контролю за використанням державних коштів Указом від 20 липня 1995 року, при Президенті було створено Національний аудиторський комітет України.

1.3 Місце Кабінету Міністрів України в системі суб'єктів фінансового контролю

Кабінет Міністрів України здійснює контроль за державними фінансами в ході безпосередньої практичної реалізації фінансової політики України, державної політики в

галузі ціноутворення і оплати праці, складання й виконання, здійснення загальнодержавних і міждержавних економічних програм, створення і керівництво діяльністю різних фондів, управління митною справою, при розробці і виконанні Державного бюджету, при визначенні обсягів фінансування науково-технічної сфери, утворенні і використанні державних резервних фондів, організації державного страхування, випуску державних внутрішніх позик і проведенні грошово-речових лотерей, додержання встановленого порядку ціноутворення.

Кабінет Міністрів України контролює також обслуговування державного боргу України, здійснює контрольні повноваження при забезпеченні раціонального використання державних валютних фондів, при складанні міжнародних угод і забезпеченні їх виконання.

2. Органи спеціальної компетенції та їх контрольні повноваження

2.1 Міністерство фінансів України як суб'єкт фінансового контролю

Міністерство фінансів України здійснює контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу, як стосовно державного бюджету, так і місцевих бюджетів, якщо інше не передбачено законодавством України. Міністерство фінансів України діє на підставі Конституції України, законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України та Положення про Міністерство фінансів України. Міністерство фінансів України здійснює забезпечення ефективного використання бюджетних коштів та здійснення в межах своєї компетенції державного фінансового контролю за витрачанням бюджетних коштів та контролю за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу.

2.2 Рахункова палата

Відповідно до ст. 98 Конституції України та Закону України «Про Рахункову палату» Рахункова палата від імені Верховної Ради України здійснює контроль за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням. Підзвітність та інформування парламенту про результати своєї роботи – не означає здійснення парламентського контролю. Рахункова палата здійснює власний державний контроль.

На сьогоднішній день Рахункова палата є органом контролю спеціальної конституційної компетенції, яка здійснює контроль за видатковою та дохідною частинами Державного бюджету України, таким чином експертно-аналітична та контрольна функції поширюються на весь процес бюджету.

2.3 Державна податкова служба України

Державна податкова служба України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Основними завданнями є реалізація державної податкової політики, здійснення в межах повноважень, передбачених законом, контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків, зборів, платежів, державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, пального, державної політики з адміністрування єдиного внеску, державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), проведення розрахункових операцій, а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону.

2.4 Державна служба фінансового аудиту.

Згідно Положенню Про Державну аудиторську службу України основними завданнями є: реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю; внесення на розгляд Міністра фінансів пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері державного фінансового контролю; здійснення державного фінансового контролю, спрямованого на оцінку ефективного, законного, цільового, результативного використання та збереження державних фінансових ресурсів, необоротних

та інших активів, досягнення економії бюджетних коштів; надання у передбачених законом випадках адміністративних послуг.

2.5 Державна казначейська служба

До повноважень Державної казначейської служби України належить контроль за: веденням бухгалтерського обліку всіх надходжень і витрат державного бюджету та місцевих бюджетів, складанням та поданням фінансової і бюджетної звітності; бюджетними повноваженнями при зарахуванні надходжень бюджету; відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету; відповідністю взятих розпорядниками бюджетних коштів бюджетних зобов'язань відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми; відповідністю платежів узятим бюджетним зобов'язанням та відповідним бюджетним асигнуванням; дотриманням правил валютного контролю за операціями з бюджетними коштами в іноземній валюті; дотриманням порядку проведення лотерей з використанням електронних систем прийняття сплати за участь у лотереї в режимі реального часу; закупівлею товарів, робіт і послуг за державні кошти при здійсненні розрахунково-касового обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, а також інших клієнтів відповідно до законодавства.

2.6 Державна служба фінансового моніторингу

Державна служба фінансового моніторингу України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

2.7 Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку

Державне регулювання ринку цінних паперів Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку здійснює шляхом упровадження комплексу заходів щодо упорядкування, контролю, нагляду за ринком цінних паперів та їх похідних і запобігання зловживанням та порушенням у цій сфері. Основними сферами державного регулювання і контролю комісії є: спільне інвестування й накопичувальне пенсійне забезпечення, емісія та обіг цінних паперів і похідних (деривативів), іпотечних сертифікатів, ціноутворення на ринку цінних паперів, дотримання емітентами порядку реєстрації випуску цінних паперів; діяльність фондових бірж та депозитарної системи України. Вона встановлює особливості організації і проведення внутрішнього аудиту (контролю) у професійних учасниках фондового ринку; встановлює правила та стандарти здійснення учасниками депозитарної системи України операцій на ринку цінних паперів і контролює їх дотримання.

3. Особливості правового статусу Національного банку України як суб'єкту фінансового контролю

Фінансова діяльність держави безпосередньо пов'язана з функціонуванням банківської системи, оскільки через банки грошові кошти надходять від платників податків до державної казни. Тому банківська діяльність є об'єктом жорсткого державного регулювання та контролю.

Широке коло повноважень Національного банку України як центрального банку держави, у тому числі і контрольних, відображено в законах України «Про банки і банківську діяльність», «Про Національний банк України» тощо. Особливе правове положення Національного банку України, який є центральним банком України, особливим центральним органом державного управління, вищою ланкою єдиної банківської системи України та господарюючим суб'єктом, обумовлює необхідність його характеристики як суб'єкта з подвійним правовим статусом.

Тема 4. Фінансово-правова відповідальність як наслідок здійснення фінансового контролю

1. Поняття та правова природа фінансово-правової відповідальності.
2. Принципи та функції фінансово-правової відповідальності.

3. Підстави застосування фінансово-правової відповідальності.
4. Фінансово-правові санкції: поняття, особливості та види.

Основний зміст

1. Поняття та правова природа фінансово-правової відповідальності

Наявність фінансової відповідальності обумовлена предметом регулювання фінансового права, і виділення фінансової відповідальності як самостійного виду відповідальності зумовлено саме особливостями «правової природи відповідного порушення, яка є відмінною від природи адміністративного, кримінального або цивільного правопорушення».

Фінансово-правова відповідальність – це самостійний вид юридичної відповідальності, який реалізується на підгалузевому рівні, виникає з публічних правовідносини. При цьому, особливий акцент необхідно зробити на відновлювальному характері даної відповідальності, в цим вона протиставляється адміністративній та кримінальній, які мають насамперед каральні функції.

Фінансово-правову відповідальність визначають як застосування до порушника фінансово-правових норм заходів державного примусу уповноваженими на це державними органами, які покладають на правопорушника додаткові обтяження майнового характеру.

2. Принципи та функції фінансово-правової відповідальності

Фінансово-правій відповідальності притаманні як загальні принципи юридичної відповідальності, так і принципи фінансово-правової відповідальності з притаманними лише їй властивостями.

До загальних принципів належать: 1) принцип законності; 2) принцип обґрунтованості; 3) принцип справедливості; 4) принцип невідворотності покарання; 5) презумпції невинуватості особи; 6) права на захист у особи, притягнутої до відповідальності.

До спеціальних принципів відносяться: принцип одноразовості притягнення до фінансово-правової відповідальності; принцип співвідношення фінансово-правової відповідальності з іншими видами відповідальності; принцип відмежування фінансово-правової санкції від фінансово-правового обов'язку.

3. Підстави застосування фінансово-правової відповідальності

Фактичною підставою фінансово-правової відповідальності є наявність в діянні особи складу фінансового правопорушення. Правопорушення є проявом свавілля, нехтуванням тих правил, які прийняті і встановлені державою для підтримки громадського порядку і забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян. Фінансове законодавство України не містить детального визначення дефініції «фінансове правопорушення», але закріплює його різновиди податкове правопорушення і порушення бюджетного законодавства.

Фінансове правопорушення – це суспільно шкідливе, протиправне, винне діяння деліктоздатного суб'єкта, що порушує врегульований правовими нормами порядок формування, розподілу і використання публічних фондів коштів, за яке законодавством передбачена фінансова відповідальність.

4. Фінансово-правові санкції: поняття, особливості та види

Відповідно до кожної підстави фінансово-правової відповідальності діє суворо визначено система санкцій. Санкції кожного блоку підсистеми фінансово-правової відповідальності покликані усувати несприятливі економічні наслідки, спричинені порушенням фінансової дисципліни.

Зміст фінансово-правових санкцій полягає в обмеженні, позбавленні прав або інших благ особи, до якої вони застосовуються, тобто у вигляді фінансових санкцій держава змушує порушника зазнавати певних обмежень його прав, незалежно від того, бажає він цього чи ні.

Фінансово-правові санкції застосовуються до суб'єктів фінансових правовідносин, які є реальними учасниками конкретних правовідносин. У теорії фінансового права дане коло суб'єктів поділяється на три основні групи: суспільно-територіальні утворення, колективні суб'єкти, індивідуальні суб'єкти. Можливий підрозділ суб'єктів фінансового права і на дві групи: організації, куди входять дві перші з названих вище груп, і громадяни в якості індивідуальних суб'єктів.

Тема 5. Бухгалтерський облік як спосіб забезпечення здійснення фінансового контролю в Україні

1. Поняття та значення бухгалтерського обліку, як основної складової господарського обліку.
2. Предмет та об'єкти бухгалтерського обліку.
3. Мета та основні принципи ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності.
4. Методи бухгалтерського обліку.

Основний зміст

1. Поняття та значення бухгалтерського обліку, як основної складової господарського обліку

Господарський облік завжди за своїм призначенням забезпечує інформацією процес управління та його апарат, оскільки господарський облік у широкому розумінні є функцією управління, поряд із плануванням, контролем, аналізом і прогнозуванням.

В Україні господарський облік поділяють на 3 види: оперативний, статистичний, бухгалтерський, кожен з яких має свої завдання, об'єкти обліку, способи одержання й обробки інформації, функції. В системі господарського обліку бухгалтерський облік займає центральне місце, так як інші види господарського обліку засновуються на показниках бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік відрізняється від інших видів обліку своїми обов'язковими, нормативно-визначеними ознаками і характеристиками: це безперервне, суцільне, документальне відображення господарських засобів, їх джерел і господарських процесів у грошовому вираженні.

Бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про господарську діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень. Важливі особливості бухгалтерського обліку полягають у тому, що він перш за все вартісний, суцільний і безперервний, документально обґрунтований, використовує властиві йому способи опрацювання інформації.

Всі юридичні особи, створені в Україні, незалежно від організаційних форм і форм власності, повинні вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність.

2. Предмет та об'єкти бухгалтерського обліку

Предмет бухгалтерського обліку в широкому розумінні – все те, що пов'язане з отриманням необхідної інформації про суб'єкт господарювання, його господарську діяльність та ресурси. У вузькому розумінні, предметом обліку є сукупність процедур, пов'язаних з виявленням, вимірюванням, реєстрацією, накопиченням, узагальненням, зберіганням та передачею інформації про господарську діяльність користувачам для прийняття рішень. Таке визначення предмета відповідає сутності бухгалтерського обліку, задеклароване і законодавчо закріплене та відображає технологічний процес інформаційного забезпечення, метою якого є надання користувачам правдивої інформації про фінансовий стан і діяльність підприємства.

Під об'єктом обліку розуміють конкретний засіб (майно), джерело його утворення та його рух в процесі відтворення. Об'єктом обліку є також факти, дії і події господарської діяльності, які характеризують стан та використання ресурсів, процеси придбання засобів виробництва продукції та її збуту, розрахункові відносини підприємства з юридичними та фізичними особами, фінансовий стан та результати діяльності підприємства.

Об'єкти, що обліковуються, за економічним змістом та призначенням можна об'єднати в три групи: господарські засоби (майно); джерела господарських засобів; господарські процеси. Об'єкти бухгалтерського обліку можливо згрупувати за різними критеріями, що дозволяє виявити зміст та їх значення для господарської діяльності.

3. Мета та основні принципи ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності

Метою ведення бухгалтерського обліку є надання користувачам для прийняття рішення повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів відповідного суб'єкта. В свою чергу під користувачами необхідно розуміти суб'єктів, що не можуть реалізовувати свої повноваження без інформації, що виражена у показниках бухгалтерського обліку.

Таким чином бухгалтерський облік можна розглядати, як певну інформаційну систему безперервного документального відображення фінансово-господарської суб'єкта господарювання, що виконує управлінську та контрольну функцію. Так на підставі показників бухгалтерського обліку відбувається планування, прогнозування та організація діяльності суб'єкта господарювання. Що ж стосується контрольної функції, то бухгалтерський облік дає можливість здійснювати контроль за діяльністю господарюючого суб'єкта зі сторони держави в особі суб'єктів фінансового контролю.

Бухгалтерський облік ґрунтується на таких принципах, як: обачність; повне висвітлення; автономність; послідовність; безперервність; нарахування та відповідність доходів і витрат; превалювання сутності над формою; історична (фактична) собівартість; єдиний грошовий вимірник; періодичність.

4. Методи бухгалтерського обліку

Під методом науки розуміють ті прийоми, за допомогою яких дана наука вивчає свій предмет. Методом обліку в практичному розумінні є використання різних прийомів обробки отриманих даних, які зафіксовані документально (агрегування, групування, нагромадження тощо).

Метод бухгалтерського обліку – це система способів і прийомів, за допомогою яких об'єкти обліку відображаються та узагальнюються у грошовій оцінці за економічно однорідними ознаками з метою контролю за виконанням статутних вимог, ефективним використанням виробничих ресурсів підприємства, для забезпечення збереження власності і досягнення найбільшої ефективності господарської діяльності.

Метод бухгалтерського обліку залежить від предмету обліку, тобто від об'єктів, які відображаються та контролюються, а також поставлених перед обліком завдань та вимог.

Кожний спосіб або прийом бухгалтерського обліку називається елементом методу бухгалтерського обліку.

Основними елементами методу бухгалтерського обліку є: документування та первинний облік; інвентаризація; оцінка; калькуляція; рахунки та подвійний запис; бухгалтерський баланс; фінансова звітність.

Практичне використання кожного прийому бухгалтерського обліку, з правової точки зору, обумовлено розробленими та затвердженими відповідними органами державної влади нормативно-правовими актами.

Тема 6. Місце бюджетного контролю в системі фінансового контролю

1. Бюджетний контроль як інститут фінансового контролю та його місце у бюджетному процесі.
2. Контрольні повноваження органів загальної компетенції в бюджетній сфері.
3. Органи спеціальної компетенції як суб'єкти бюджетного контролю та їх контрольні повноваження.
4. Відповідальність за порушення бюджетного законодавства.

1. Бюджетний контроль як інститут фінансового контролю та його місце у бюджетному процесі

Термін «бюджетний контроль» використовується багатьма науковцями, хто розглядає питання фінансового контролю у сфері управління бюджетними коштами. Але єдиної думки щодо визначення та тлумачення цього терміна немає.

Слід також зазначити, що законодавство не містить чіткого визначення цього терміна. Глава 17 Бюджетного кодексу України має назву «Контроль за дотриманням бюджетного законодавства», де міститься перелік суб'єктів та їх повноваження щодо контролю за дотриманням бюджетного законодавства, тобто навіть Бюджетний кодекс України не визначає це поняття.

Бюджетному контролю, як різновиду фінансового контролю, притаманні всі принципові риси останнього та разом з іншими видами фінансового контролю забезпечує рух публічних фінансів, бере участь у розподілі сукупного суспільного продукту. За своїм змістом бюджетний контроль є набагато ширшим у порівнянні з іншими видами фінансового контролю, оскільки бюджетний контроль здійснюється на кожній стадії фінансової діяльності щодо публічних фінансів.

Головною метою бюджетного контролю є забезпечення своєчасного, повного та ефективного акумулювання грошових коштів до бюджету, їх вчасного та законного розподілу, здійснення економного та ефективного витрачання коштів відповідно до їх цільового призначення.

2. Контрольні повноваження органів загальної компетенції в бюджетній сфері

Контрольні процедури на кожній стадії бюджетного процесу здійснюються певними уповноваженими суб'єктами бюджетного контролю та завершуються юридичним фактом – прийняттям відповідного документа (експертний висновок, рішення, акт перевірки) щодо законності дій учасників бюджетного процесу на відповідній стадії бюджетного процесу.

У суспільстві, побудованому на демократичних принципах, враховуючи принцип розподілу гілок влади, здійснення державного фінансового контролю охоплює не лише потреби органів виконавчої влади щодо контролю за станом державних фінансів, але й потреби суспільства в контролі за фінансовою діяльністю самої виконавчої влади.

Традиційно контроль за виконавчою владою у правовому суспільстві є функцією законодавчої влади. Тому парламентський контроль у цій системі повинен бути найбільш важливим.

Учасником бюджетного процесу, якого наділено контрольними повноваженнями, є Верховна Рада України. Відповідно до ст. 85 Конституції України до повноважень Верховної Ради України віднесено здійснення парламентського контролю у межах, визначених Конституцією України. Парламент є учасником бюджетного процесу і бере участь у бюджетній діяльності на всіх його стадіях. Враховуючи це, на Верховну Раду України покладено здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу.

Контрольними повноваженнями у межах бюджетного процесу також наділені Кабінет Міністрів України та Президент України.

Відповідно до Регламенту Верховної Ради України Кабінет Міністрів України доопрацьовує проект бюджету в разі внесення до нього певних змін за рішенням парламенту під час його розгляду. Таким чином, Уряд може контролювати внесені пропозиції та зміни до проекту бюджету та приймає рішення щодо врахування, часткового врахування чи не врахування цих пропозицій, під час доопрацювання проекту бюджету.

Кабінет Міністрів України отримує та аналізує звітність про виконання Державного бюджету України, подану як органами казначейства, так і органами стягнення в особі Державної фіскальної служби України.

Відповідно до законодавства Президент України наділений повноваженнями щодо підписання прийнятих Верховною Радою України законів, включаючи закон України про

Державний бюджет України на відповідний бюджетний період, та правом не підписувати ці нормативно-правові акти, тобто правом накладення вето.

Міністерство фінансів України здійснює контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу. Міністерство фінансів України відповідно до своїх повноважень забезпечує реалізацію єдиної державної політики у сфері контролю за дотриманням бюджетного законодавства, координує та спрямовує діяльність відповідних суб'єктів, уповноважених на здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства.

3. Органи спеціальної компетенції як суб'єкти бюджетного контролю та їх контрольні повноваження

Ускладнення фінансової діяльності держави не дозволяє парламенту повною мірою організувати її контроль та ефективно сумістити зі своїм основним завданням. Це обумовлено також відсутністю вимог до народних депутатів щодо їх освіти та професійних навичок, тобто склад парламенту не обов'язково повинен складатися із спеціалістів у фінансовій сфері. Тому, для ефективного забезпечення контролю за фінансовою діяльністю виконавчої влади, а також всього державного апарату, створено спеціальний державний суб'єкт зовнішнього фінансового контролю – Рахункова палата України.

Наступним суб'єктом, який наділений контрольними повноваженнями, є Державна казначейська служба України. Державне казначейство України як уповноважений суб'єкт фінансового контролю виконує завдання щодо організації виконання та контролю за виконанням Державного бюджету України, ведення обліку виконання Державного бюджету, складання звіту про стан виконання Державного та зведеного бюджетів, розробка й затвердження нормативно-методичних документів із питань бухгалтерського обліку, звітності щодо виконання бюджету.

Відповідно до Бюджетного кодексу України органи Державної аудиторської служби України здійснюють державний фінансовий контроль спрямований на оцінку ефективного, законного, цільового, результативного використання та збереження державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, досягнення економії бюджетних коштів.

4. Відповідальність за порушення бюджетного законодавства

Одним із найдієвіших засобів забезпечення законності здійснення бюджетного процесу та виконання повноважень учасниками бюджетного процесу є визначення їх відповідальності.

Саме існування інституту відповідальності є одним з найефективніших способів забезпечення бюджетної дисципліни та належного виконання повноважень кожним учасником бюджетного процесу на будь-якій із його стадій, профілактики правопорушень та усунення їх наслідків.

Найбільша увага серед науковців приділяється кримінальній, адміністративній та цивільній відповідальності. Але, неможливо залишити без розгляду, особливо в теперішній час, фінансово-правову відповідальність.

Визнаючи фінансово-правову відповідальність як самостійний вид юридичної, можна говорити про бюджетну відповідальність, як підвид фінансово-правової, тим паче, що національним законодавством передбачають стягнення за порушення бюджетного законодавства. Але необхідно розмежовувати бюджетно-правову відповідальність та відповідальність за порушення бюджетного законодавства, оскільки остання включає в себе кримінальну, адміністративну, цивільну, дисциплінарну та фінансову відповідальність.

Тема 7. Правова природа податкового контролю в Україні

1. Поняття та зміст податкового контролю в Україні.
2. Принципи здійснення податкового контролю.
3. Система суб'єктів податкового контролю в Україні та їх повноваження.
4. Способи здійснення податкового контролю.

Основний зміст

1. Поняття та зміст податкового контролю в Україні

Податковий контроль, будучи різновидом фінансового, характеризується всіма принциповими рисами останнього й нарівні з іншими видами фінансового контролю забезпечує рух публічних коштів, бере участь у розподілі сукупного суспільного продукту. Особливістю податкового контролю є більш вузький предмет регулювання – формування публічних фондів, що й визначає його необхідність на відповідних стадіях руху сукупного суспільного продукту. Тобто сферою здійснення податкового контролю виступає порядок утворення грошових фондів держави у формі податкових платежів, мета, завдання, зміст, склад суб'єктів, об'єкт та інші елементи податкового контролю вужчі, ніж у фінансового.

Податковий контроль є формою реалізації контрольної функції фінансів в оподаткуванні, що відображає раціональне співвідношення, тенденції формування публічних грошових фондів за рахунок надходжень від податків і зборів.

Таким чином податковий контроль є видом державного фінансового контролю, що спрямований на встановлення правопорядку в податковій сфері та становить діяльність уповноважених державою суб'єктів з визначенням стану виконання особами, на яких покладено податковий обов'язок, норм податкового законодавства, виявлення, дослідження та припинення відхилень від цих норм у їхній діяльності з метою притягнення винних до відповідальності.

2. Принципи здійснення податкового контролю

Функціонування ефективної системи податкового контролю передбачає дотримання всіх принципів, які гарантують раціональне співвідношення інтересів суб'єктів податкового контролю.

Принципи податкового контролю поділяються на загальні (тобто принципи здійснення фінансового контролю взагалі) та спеціальні (тобто принципи здійснення податкового контролю безпосередньо). До загальних принципів належать: законність, незалежність, юридична рівність, дотримання прав людини і громадянина, захист прав, гласність, публічність, відповідальність, плановість, системність, об'єктивність, достовірність, компетентність, документальне оформлення результатів, взаємодія й обмін з іншими державними органами.

До спеціальних принципів належать: всезагальність та єдність, дієвість, реальність і територіальність податкового контролю, презумпція сумлінності платника, дотримання податкової таємниці, відшкодування збитку, завданого в результаті неправомірних дій під час проведення заходів податкового контролю.

3. Система суб'єктів податкового контролю в Україні та їх повноваження

У процесі організації та проведення податкового контролю інтереси держави представляє орган, що здійснює управління у цій сфері.

Відповідно до ст. 41 Податкового кодексу України контролюючими органами є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування єдиної державної податкової, державної митної політики в частині адміністрування податків і зборів, митних платежів та реалізує державну податкову, державну митну політику, забезпечує формування та реалізацію державної політики з адміністрування єдиного внеску, забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями при застосуванні податкового та митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску, його територіальні органи. В Україні таким органом є Державна податкова служба України. Державна податкова служба України становить єдину систему органів управління та контролю за дотриманням податкового законодавства України.

4. Способи здійснення податкового контролю

Податковий контроль здійснюється посадовими особами контролюючих органів у конкретних законодавчо закріплених формах, якими відповідно до ст. 62 Податкового кодексу України є:

- 1) ведення обліку платників податків;

- 2) інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів;
- 3) перевірки та звірки відповідно до вимог Податкового кодексу України, а також перевірок щодо дотримання законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, у порядку, встановленому законами України, що регулюють відповідну сферу правовідносин;
- 4) моніторинг контрольованих операцій та опитування відповідних осіб.

Під формами податкового контролю необхідно розуміти врегульоване нормами права зовнішнє практичне вираження й організацію контрольних дій, здійснюваних контролюючими суб'єктами на постійній основі щодо всіх суб'єктів, які підлягають такому контролю. Таким чином до форм податкового контролю необхідно відносити податковий облік та податкову перевірку. Податковим кодексом України передбачено ще такі способи здійснення податкового контролю, як інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючого органу та моніторинг контрольованих операцій.. Слід зазначити, що ці способи не носять самостійний характер, а здійснюються з метою забезпечення можливості здійснення податкового обліку та податкових перевірок.

Тема 8. Правові основи банківського контролю в Україні

1. Поняття, мета та предмет банківського контролю і нагляду.
2. Основні принципи банківського контролю і нагляду.
3. Система банківського контролю.
4. Загальна характеристика заходів впливу за порушення банківського законодавства.

Основний зміст

1. Поняття, мета та предмет банківського контролю і нагляду

Банківська система є одним з найважливіших елементів у інституціональній структурі економіки країни, оскільки створює умови для її стабільності та сприяє економічній безпеці держави. Банківський контроль та нагляд здійснюється з метою забезпечення стабільності банківської системи, захисту інтересів кредиторів і вкладників.

У навчальній літературі частіше вживається термін «банківський нагляд», однак характер діяльності центрального банку – Національного банку України по перевірці стану дотримання вимог законодавств банками, що входять до складу банківської системи України, не завжди відповідає лише тим критеріям, які характерні для наглядових функцій. Іноді така діяльність має ознаки контрольної, оскільки вона пов'язана із застосуванням Національним банком України до банків, які порушують правила, встановлені банківським законодавством, відповідних санкцій – мір державного примусу.

Основною метою контрольно-наглядової діяльності є забезпечення уповноваженими органами режиму законності у сфері банківської діяльності, що сприяє стабільності та надійності банківської системи і економіки.

Предметом банківського нагляду є інформація про діяльність банку, що здобувається органом банківського нагляду з дотриманням встановленого порядку із визначених законом джерел.

2. Основні принципи банківського контролю і нагляду

Інтеграція економіки України у європейський та світовий простір потребує врахування у національному законодавстві міжнародних стандартів, у тому числі і щодо контрольно-наглядової діяльності у банківській сфері. Інтернаціоналізація банківської справи викликала необхідність створення системи міжнародного банківського нагляду. У 1975 році у місті Базель (Швейцарія) було створено Комітет з питань банківського нагляду, до складу якого увійшли керівники центральних банків та органів банківського нагляду різних країн.

Основними цілями діяльності секретаріату є всеохоплюючий характер банківського нагляду та надійність банківського нагляду.

Базельським комітетом розробляються загальні стандарти нагляду без втручання у технологію нагляду, передбачену національним законодавством різних країн. У вересні 1997 року Базельським комітетом були розроблені та сформульовані Основні принципи ефективного банківського нагляду для забезпечення фінансової стабільності у міжнародному масштабі. Виділено двадцять п'ять базових принципів банківського нагляду, у яких викладено мінімальні вимоги, що стосуються відповідних напрямів їх реалізації.

Основні принципи банківського нагляду, сформульовані Базельським комітетом з питань банківського нагляду, враховані у законодавстві України при визначенні напрямів контрольно-наглядової діяльності Національного банку України та створенні відповідної системи банківського нагляду.

3. Система банківського контролю

Система банківського контролю та нагляду включає дві складові: організаційну та функціональну.

Згідно з п. 8 ст. 7 Закону України «Про Національний банк України» функції по здійсненню банківського регулювання та нагляду покладено на центральний банк держави – Національний банк України. Для організації контрольно-наглядової діяльності та її здійснення у центральному апараті Національного банку України створені та діють Департамент банківського нагляду, Департамент інспекційних перевірок банків, Департамент фінансового моніторингу, Департамент реєстраційних питань та ліцензування, Управління моніторингом пов'язаних з банками осіб, Департамент внутрішнього аудиту. Крім того, контрольно-наглядова діяльність здійснюється безпосередньо територіальними Управліннями Національного банку України, при яких створені відповідні комісії для прийняття рішень щодо діяльності середніх та малих банків.

Організаційна складова вказує на те, що система контрольно-наглядової діяльності у банківській сфері, побудована за вертикаллю, реалізується через імперативні приписи суб'єкта контролю Національного банку України, які є обов'язковими для усіх банків, що входять до складу банківської системи України.

Функціональна складова банківського контролю та нагляду ґрунтується на чинному законодавстві, відповідних актах Національного банку України, виданих в межах передбачених законом повноважень, які встановлюють певні правила, вимоги та обмеження для банків, спрямовані на зменшення ризиків при здійсненні банківської діяльності та недопущення неплатоспроможності та банкрутства банків.

4. Загальна характеристика заходів впливу за порушення банківського законодавства

У разі порушення банками або іншими особами, які можуть бути об'єктом перевірки Національного банку України, банківського законодавства, законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, нормативно-правових актів Національного банку України, або здійснення ризикової діяльності, яка загрожує інтересам вкладників чи інших кредиторів банку, застосування іноземними державами або міждержавними об'єднаннями або міжнародними організаціями санкцій до банків чи власників істотної участі у банках, що становлять загрозу інтересам вкладників чи інших кредиторів банку та стабільності банківської системи, Національний банк України адекватно вчиненому порушенню або рівню такої загрози має право застосувати заходи впливу.

До таких заходів належать: 1) письмове застереження; 2) скликання загальних зборів учасників, ради банку, правління банку; 3) укладення письмової угоди з банком, за якою банк чи визначена угодою особа зобов'язується вжити заходів для усунення порушень, поліпшення фінансового стану банку, підвищення ефективності функціонування та/або адекватності системи управління ризиками тощо; 4) зупинення виплати дивідендів чи розподілу капіталу в будь-якій іншій формі; 5) встановлення для банку підвищених економічних нормативів; 6) підвищення резервів на покриття можливих збитків за кредитами

та іншими активами; 7) обмеження, зупинення чи припинення здійснення окремих видів здійснюваних банком операцій, у тому числі операцій із пов'язаними з банком особами; 8) заборона надавати бланкові кредити; 9) накладення штрафів; 10) тимчасова, до усунення порушення, заборона використання власником істотної участі у банку права голосу – тимчасова заборона права голосу (може бути застосована додатково до інших заходів впливу); 11) тимчасове, до усунення порушення, відсторонення посадової особи банку від посади; 12) позбавлення генеральної ліцензії на здійснення валютних операцій; 13) віднесення банку до категорії проблемного або неплатоспроможного; 14) відкликання банківської ліцензії та ліквідація банку.

Вибір адекватних заходів впливу, які застосовуються до банків має здійснюватись з урахуванням: характеру допущених банком порушень; причин, які зумовили виникнення виявлених порушень; загального фінансового стану банку; розмір можливих негативних наслідків для кредиторів та вкладників; інформації Фонду гарантування вкладів фізичних осіб щодо порушення банками вимог встановлених Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», результатів перевірки банків Фондом гарантування вкладів.

Тема 9. Особливості здійснення валютного контролю (нагляду) за чинним законодавством України

1. Поняття та юридичний зміст валютного контролю та валютного нагляду.
2. Поняття валютних правовідносин, валюти та валютних операцій як об'єкту валютного контролю та нагляду.
3. Принципи валютного нагляду.
4. Суб'єкти валютного нагляду та їх контрольні повноваження.
5. Відповідальність за порушення валютного законодавства.

Основний зміст

1. Поняття та юридичний зміст валютного контролю та валютного нагляду

Валютний контроль залежно від виконання поставлених завдань може стимулювати чи стримувати економічний розвиток у країні та впливати на місце держави у світовому ринку. Валютний контроль є невід'ємною складовою валютної політики держави. Валютний контроль посідає одне із центральних місць у системі валютних відносин. Він є елементом валютної політики держави, який поряд із валютним регулюванням сприяє ефективному її здійсненню.

Валютний контроль – це врегульована нормами права діяльність спеціально уповноважених контролюючих суб'єктів (органів та агентів валютного контролю), що проводиться шляхом застосування закріплених законом методів з метою забезпечення дотримання валютного законодавства при здійсненні валютних операцій підконтрольними суб'єктами.

Слід зазначити, що діючим законодавством передбачена категорія валютний нагляд, під яким розуміється система заходів, спрямованих на забезпечення дотримання суб'єктами валютних операцій і уповноваженими установами валютного законодавства.

Метою валютної контрольної діяльності є забезпечення дотримання валютного законодавства у сфері здійсненні валютних операцій, які виступають його об'єктом, дозволить більш чітко відмежувати цей вид діяльності від суміжних видів контрольної діяльності, предмет яких може перетинатися з валютним контролем.

Можливо виокремити такі функції валютного контролю: облікова, регулююча, охоронна, які відображають роль валютного контролю в його впливі на суб'єктів контрольних правовідносин у цій сфері.

2. Поняття валютних правовідносин, валюти та валютних операцій як об'єкту валютного контролю та нагляду

Валютний контроль як елемент державної валютної політики, пов'язаний з державним управлінням валютно-фінансових правовідносин. Разом з тим він як економіко-правове явище має свої, притаманні йому зміст та механізм. Так, наявність правового механізму здійснення валютного контролю свідчить про його логічність, цілеспрямованість та ефективність здійснення. Оскільки для того, щоб контролювати, необхідно знати хто контролює, кого контролюють, як контролюють, що контролюють. Тобто механізм валютного контролю представляє систему взаємопов'язаних елементів, а саме: об'єкт, суб'єкт та методи за допомогою яких реалізуються цілі, завдання та функції валютного контролю.

Об'єктом валютного контролю є валютні операції та відносини, що складаються при їх здійсненні.

Валютні правовідносини – це врегульовані правовими нормами суспільні відносини, що виникають у сфері обігу валюти і валютних цінностей, у процесі функціонування уповноважених органів влади з приводу валютного регулювання та валютного контролю, метою яких є забезпечення прав та інтересів фізичних, юридичних осіб та держави.

3. Принципи валютного нагляду.

Цілі та завдання валютного контролю можуть бути реалізовані лише на підставі відповідних принципів.

Оскільки валютний контроль є напрямом фінансового контролю, то йому притаманні у відповідній мірі й принципи останнього.

Валютний контроль має ґрунтуватися на принципах, які слід закріпити у діючому законодавстві.

До принципів валютного контролю можна віднести такі принципи: принцип законності, принцип об'єктивності, принцип повноти, принцип цілісності та системності, принцип стабільності, принцип гнучкості, принцип гласності, принцип компетентності, принцип своєчасності, принцип відповідальності контролюючого суб'єкта валютного контролю перед державою й підконтрольною структурою за об'єктивність контролю.

Законодавче закріплення вказаних вище принципів сприятиме дотриманню прав і законних інтересів суб'єктів валютного контролю та ефективності механізму останнього.

4. Суб'єкти валютного нагляду та їх контрольні повноваження

Слід мати на увазі, що суб'єктів, які здійснюють валютний нагляд, можна поділити на дві групи – органи валютного нагляду та агенти валютного нагляду. Валютний нагляд здійснюється органами валютного нагляду та агентами валютного нагляду без втручання у відповідні валютні операції та діяльність суб'єктів таких операцій, крім випадків запобігання агентами валютного нагляду проведенню валютних операцій, що не відповідають вимогам валютного законодавства.

Органами валютного нагляду є Національний банк України та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику. Органи валютного нагляду в межах своєї компетенції здійснюють нагляд за дотриманням резидентами та нерезидентами валютного законодавства.

Агентами валютного нагляду є уповноважені установи, що підзвітні Національному банку України, до таких установ належать банк, філія іноземного банку, небанківська фінансова установа, оператор поштового зв'язку, які отримали банківську ліцензію або ліцензію. Агенти валютного нагляду, на відміну від органів валютного нагляду, не мають права видавати нормативно-правові акти, що регулюють питання у сфері валютного нагляду. Їх компетенція обмежується реалізацією контрольних повноважень за дотриманням валютного законодавства резидентами й нерезидентами.

5. Відповідальність за порушення валютного законодавства

Національний банк має право застосувати до установи такі заходи впливу, як письмове застереження в разі встановлення в її діяльності або в діяльності її структурного підрозділу порушень вимог валютного законодавства, має право прийняти рішення про

обмеження, зупинення чи припинення здійснення установою окремих видів валютних операцій, зупинення ліцензії, штраф.

Ці заходи впливу застосовуються в разі: 1) недотримання, порушення установою вимог, установлених нормативно-правовим актом Національного банку з питань ліцензування валютних операцій; 2) наявність суттєвих порушень вимог валютного законодавства після застосування до установи протягом останнього року заходів впливу у вигляді штрафних санкцій; 3) невиконання в установлений строк вимог Національного банку щодо усунення порушень у діяльності установи; 4) порушення інших вимог нормативно-правових актів Національного банку; 5) несплати штрафу, накладеного Національним банком за порушення вимог валютного законодавства, протягом одного місяця з дати винесення відповідного рішення.

Тема 10. Правові засади здійснення фінансового контролю за розрахунково-касовими операціями.

1. Порядок ведення касових операцій.
2. Обов'язки касира по прийому, видачі грошей, їх збереженню та контролю за оформленням касових документів.
3. Порядок ведення касової книги та збереження грошей.
4. Контроль за дотриманням касової дисципліни. Аудит касових операцій та підзвітних сум.

Основний зміст

1. Порядок ведення касових операцій

Установи та підприємства, що використовують готівкові розрахунки, зобов'язані мати касу, а їх керівники зобов'язані забезпечити облаштування цієї каси та зберігання готівки у ній. Керівники несуть відповідальність у встановленому законодавством України порядку за нестворення умов для забезпечення схоронності коштів під час їх зберігання і транспортування.

В касі забороняється зберігати готівку та інші цінності, що не є власністю установи чи підприємства.

Касою називається приміщення або місце, призначене для прийому, видачі та зберігання готівкових коштів, інших цінностей та касових документів, де, як правило, ведеться касова книга. Уся готівка на підприємствах, як правило, зберігається у вогнетривких металевих шафах, які після закінчення роботи каси замикаються ключем і опечатуються сургучною печаткою касира. Двері до каси під час здійснення операцій мають бути замкнені з внутрішнього боку. Доступ до приміщення каси особам, які не мають відношення до їх роботи, забороняється. Керівники підприємств несуть у встановленому відповідним законодавством порядку відповідальність у тому разі, якщо з їх вини не були створені необхідні умови, які забезпечують схоронність коштів під час їх зберігання та транспортування.

2. Обов'язки касира по прийому, видачі грошей, їх збереженню та контролю за оформленням касових документів

Після ухвалення наказу про призначення касира на роботу керівник підприємства зобов'язаний під розписку ознайомити його з Порядком ведення касових операцій в національній валюті в Україні та укласти з ним договір про повну матеріальну відповідальність. Касиру забороняється передовіряти виконання дорученої йому роботи іншим особам.

Керівник підприємства має надати касиру охорону для транспортування грошових коштів з банків або в банки і, в разі потреби, транспортний засіб.

На касира покладаються пені обов'язки. До них належать:

Здійснює операції, пов'язані з прийманням та видаванням готівкових грошових коштів через касу підприємства, зберігає всі прийняті цінності.

Одержує в установах банку готівку, здійснює записи в касовій книзі операцій одержання і видавання готівки за кожним прибутковим касовим ордером і видатковим документом в день їх надходження або видавання.

Перевіряє наявність і достовірність підпису головного бухгалтера, а на видаткових документах – дозвільного напису керівника або уповноважених ним осіб, наявність всіх інших реквізитів на прибуткових касових ордерах та видаткових документах, а також зазначених у цих документах додатків (заяви, накладні, рахунки, довідки та ін.). Повертає документи в бухгалтерію для відповідного оформлення у випадку недодержання хоча б однієї з перелічених вимог.

Підписує прибуткові касові ордери та видаткові документи відразу після одержання або видавання по них готівки, а на доданих до них документах ставить штамп «Сплачено».

Видає квитанцію особі, яка здала готівку в касу. Ставить штамп «Депоновано» або робить відповідний запис в платіжній відомості біля прізвищ осіб, яким не здійснені в установленій термін виплати, пов'язані з оплатою праці, складає реєстр депонованих сум, в платіжній відомості вказує фактично виплачену суму і суму, яка підлягає депонуванню, звіряє ці суми з загальним підсумком по платіжній відомості та ставить свій підпис.

Випишує видатковий касовий ордер на фактично видану по платіжній відомості суму, передає його для реєстрації.

Щоденно в кінці робочого дня виводить залишок грошових коштів у касі підприємства та передає у бухгалтерію підприємства звіт касира (копію записів в касовій книзі) разом з прибутковими касовими ордерами і видатковими документами під розпис особи, яка здійснює контроль за веденням касових операцій.

Виконує інші обов'язки зі збереження в касі грошових документів, цінних паперів тощо.

3. Порядок ведення касової книги та збереження грошей

У касовій книзі реєструються всі надходження і видачу готівки в національній валюті. Кожна юридична особа, що має касу, веде одну касову книгу для обліку операцій з готівкою в національній валюті. Аркуші касової книги нумеруються та прошнуровуються, опечатуються відбитком печатки. Кількість аркушів у касовій книзі засвідчуються підписами керівника і головного бухгалтера установи.

Записи в касовій книзі здійснюються у двох примірниках. Перші примірники, що є невідривною частиною аркуша касової книги, залишаються в касовій книзі. Другі примірники, що є відривною частиною аркуша касової книги, є документами, за якими касири звітують щодо руху грошей у касі. Перші і другі примірники мають однакові номери.

Виправлення в касовій книзі не допускаються. Зроблені виправлення підписуються касиром, а також головним бухгалтером або особою, яка його заміщує.

Касир здійснює записи в касовій книзі за операціями одержання або видачі готівки за кожним касовим ордером і видатковою відомістю в день її надходження або видачі. За відсутності руху готівки в касі протягом робочого дня записи в касовій книзі в цей день не здійснюються.

Касир щоденно в кінці робочого дня підсумовує операції за день, виводить залишок готівки в касі на початок наступного дня і передає до бухгалтерії як звіт касира другі примірники, що є відривною частиною аркуша касової книги з прибутковими і видатковими касовими ордерами під підпис у касовій книзі.

Установи та підприємства за умови забезпечення належного зберігання касових документів мають право вести касову книгу в електронній формі за допомогою комп'ютерних засобів. Програмне забезпечення, за допомогою якого ведеться касова книга, повинне забезпечувати візуальне відображення і роздрукування кожної з двох частин аркуша касової книги, які за формою і змістом повинні відтворювати форму та зміст касової книги в паперовому вигляді.

4. Контроль за дотриманням касової дисципліни. Аудит касових операцій та підзвітних сум

Як свідчить контрольно-ревізійна практика, найбільше порушень фінансової дисципліни допускається під час здійснення касових і розрахункових операцій, особливо операцій з готівкою. Тому аудит касових операцій та підзвітних сум - це найвідповідальніша ділянка документального контролю.

Головними завданнями аудиту касових операцій та готівкового обігу на підприємствах є: перевірка фактичної наявності та забезпечення збереження готівки, цінних паперів, бланків строгої звітності та валютних коштів; встановлення законності та економічної доцільності готівкових операцій, дотримання касової та фінансової дисципліни; перевірка правил приймання, видачі та обліку готівки.

Аудит операцій з готівкою на підприємстві, як правило, включає такі етапи: 1. раптова інвентаризація готівки, бланків суворої звітності та цінних паперів, що містяться в касі підприємства; 2. перевірка реальності залишків грошових коштів, які є в підзвіті окремих працівників; 3. документальна перевірка законності та доцільності готівкових операцій підприємства, правильності їх відображення в облікових регістрах та звітності.

Джерелами інформації аудиту готівкових операцій є: прибуткові та видаткові касові ордери; корінці чекової книжки та квитанції на внесок готівки до банку або на оплату послуг інших організацій; розрахунково-платіжні (платіжні) відомості на виплату заробітної плати та інші виплати; авансові звіти, чеки, рахунки на придбання матеріальних цінностей готівкою; касові книги та звіти касира; журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів; журнали-ордери та відомості; денні звіти та фіскальна пам'ять реєстраторів розрахункових операцій (РРО); розрахункові книжки та книжки обліку розрахункових операцій; облікові записи; Головна книга та баланс підприємства.

Тема 11. Правові засади здійснення недержавного фінансового контролю в Україні

1. Поняття, ознаки та складові недержавного фінансового контролю.
2. Аудит як незалежний фінансовий контроль.
3. Порядок призначення та проведення аудиту.
4. Загальна характеристика аудиторського висновку.
5. Контроль за аудиторською діяльністю.
6. Місце інституту громадського фінансового контролю в системі фінансового контролю.

Основний зміст

1. Поняття, ознаки та складові недержавного фінансового контролю

Недержавний фінансовий контроль, зважаючи на значне поширення недержавної фінансової діяльності в сучасній моделі існування держави, посідає чільне місце у фінансовій діяльності, яка ним охоплюється.

Водночас питання недержавного фінансового контролю та його складових у науковому середовищі залишаються малодослідженими й обмежуються переважно загальними згадками про його наявність або розглядають його як аудит, умовно позиціонуючи як єдиний вид недержавного фінансового контролю.

Недержавний фінансовий контроль, на відміну від державного, за своєю сутністю спрямований на забезпечення контрольних процедур за фінансовою діяльністю суб'єктів господарювання, у тому числі й державних. При цьому він проводиться не під егідою держави, а відокремленими й незалежними від неї суб'єктами, що мають забезпечити незалежність й неупередженість контролю.

Не можна не відмітити, що здійснення недержавного фінансового контролю надає можливості отримати достовірні й неупереджені результати від сторонніх осіб, що не перебувають в системі державного фінансового контролю.

Недержавний фінансовий контроль реалізується в основному через діяльність аудиторських фірм чи приватних аудиторів. Але крім цього в системі недержавного фінансового контролю можливо виокремити такі його складові, як громадський контроль,

муніципальний контроль та внутрішньогосподарський фінансовий контроль приватних господарюючих суб'єктів.

2. Аудит як незалежний фінансовий контроль

Аналіз літературних джерел свідчить про те, що науковці та практики по-різному характеризують аудиторську діяльність, вживаючи такі терміни, як «аудиторський контроль», «аудит», «недержавний фінансовий контроль», «незалежний фінансовий контроль», що не дозволяє чітко визначити її сутність.

З одного боку, аудит – це аудиторська перевірка, тобто підприємницька діяльність, отже здійснюється на власний ризик з метою отримання прибутку. З іншого – це контрольна діяльність, яка зачіпає інтереси держави, оскільки законодавством передбачені випадки обов'язкового здійснення аудиту. Аудит реалізується відповідними суб'єктами (аудиторами), його результатом є офіційний аудиторський висновок або письмові рекомендації по усуненню виявлених недоліків та інше.

Аудиторська діяльність має особливу правову форму, оскільки її суб'єкти, діючи як підприємці та на основі договору, виконують публічні функції, сприяючи охороні прав і законних інтересів невизначеного кола суб'єктів, у тому числі держави. Захист публічних фінансових інтересів є основною функцією аудиторської діяльності, реалізація якої здійснюється у випадках, передбачених законодавством, та поєднується з іншими функціями – такими, як контрольна, підтверджувальна, консультативна, інформаційна, попереджувальна та профілактична.

Основним завданням аудиторського контролю є отримання об'єктивної інформації про фінансовий стан суб'єкта, який перевіряється, відповідність його господарської діяльності чинному законодавству. В існуванні такого виду контролю зацікавлені як держава, так і підприємці, він дозволяє сполучати їхні інтереси без додаткового навантаження на бюджет. Але слід відзначити, що аудит у жодному разі не замінює державний фінансовий контроль.

3. Порядок призначення та проведення аудиту

Аудит може проводитися з ініціативи суб'єктів господарювання, а також у випадках, передбачених законом (обов'язковий аудит).

Проведення аудиту є обов'язковим для: 1) підтвердження достовірності та повноти річної фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності публічних акціонерних товариств, підприємств – емітентів облігацій, професійних учасників ринку цінних паперів, фінансових установ та інших суб'єктів господарювання, звітність яких відповідно до законодавства України підлягає офіційному оприлюдненню, за винятком установ і організацій, що повністю утримуються за рахунок державного бюджету; 2) перевірки фінансового стану засновників банків, підприємств з іноземними інвестиціями, публічних акціонерних товариств, страхових і холдингових компаній, інститутів спільного інвестування, довірчих товариств та інших фінансових посередників; 3) емітентів цінних паперів, які здійснюють публічне розміщення, та похідних (деривативів), а також при отриманні ліцензії на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів; 4) в інших випадках, якщо це прямо передбачено законодавством.

А коли у законі не міститься норма про обов'язковість його проведення, то він здійснюється суто за ініціативою власника підприємства, установи, організації. Проведення обов'язкового аудиту дозволяє заощадити бюджетні кошти для проведення контролю господарюючого суб'єкта.

При проведенні аудиту органи управління суб'єкта господарювання зобов'язані створити аудитору належні умови для якісного виконання аудиту. Вони також несуть відповідальність за повноту і достовірність документів та іншої інформації, які надаються аудитору для проведення аудиту чи надання інших аудиторських послуг.

4. Загальна характеристика аудиторського висновку

Наслідком аудиторської перевірки є висновок. Аудиторський висновок – документ, що складений відповідно до стандартів аудиту та передбачає надання впевненості користувачам щодо відповідності фінансової звітності або іншої інформації концептуальним

основам, які використовувалися при її складанні. Аудиторський висновок має силу офіційного документу та засвідчується підписом та печаткою аудитора чи аудиторської фірми.

Концептуальними основами аудиторського висновку можуть бути закони та інші нормативно-правові акти України, положення (стандарти) бухгалтерського обліку, внутрішні вимоги та положення суб'єктів господарювання, інші джерела. Тобто аудиторський висновок складається із дотриманням відповідних норм і стандартів, і повинен вміщувати підтвердження достовірності, повноти і відповідності бухгалтерської звітності замовника законодавству.

Текст аудиторського висновку включає: 1) вступну частину – юридична адреса аудиторів, що беруть участь у перевірці, дати видачі ліцензії тощо; 2) аналітичну частину – в ній вказуються наслідки перевірки організації бухгалтерського обліку, складання відповідної звітності і стану внутрішнього контролю, факти виявлених порушень, що можуть впливати на достовірність звітів, порушення законодавства, які наносять збитки як власникам, так і третім особам; 3) підсумкову частину, де підтверджується достовірність фінансової звітності підприємства, що перевіряється.

5. Контроль за аудиторською діяльністю

Контроль за дотриманням аудитором законодавства щодо здійснення аудиторської діяльності, стандартів аудиту та норм професійної етики здійснює Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю та Аудиторська палата України. Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю складається з Ради нагляду та Інспекції із забезпечення якості. Також Аудиторська палата України, у якості делегованих повноважень, здійснює заходи із забезпечення належного проведення аудиторами перевірок і організацію контролю за якістю аудиторських послуг.

За неналежне виконання своїх зобов'язань аудитор несе майнову та іншу цивільно-правову відповідальність відповідно до договору та закону.

Розмір майнової відповідальності аудиторів не може перевищувати фактично завданих замовнику збитків з їх вини. Усі спори стосовно невиконання умов договору, а також спори майнового характеру між аудитором чи аудиторською фірмою та замовником вирішуються у встановленому законом порядку.

За неналежне виконання професійних обов'язків до аудитора (аудиторської фірми) можуть бути застосовані Аудиторською палатою України стягнення у вигляді: 1) попередження; 2) зупинення чинності сертифіката на строк до одного року; 3) анулювання сертифіката; 4) виключення з Реєстру.

Порядок застосування до аудиторів чи аудиторських фірм стягнень визначається Аудиторською палатою України. Рішення Аудиторської палати України щодо застосування до аудиторів стягнень можуть бути оскаржені до суду. До аудиторів можуть бути застосовані інші види відповідальності відповідно до закону.

6. Місце інституту громадського фінансового контролю в системі фінансового контролю

В умовах, коли органи державної влади не забезпечують належного контролю за використанням бюджетних коштів, громадські активісти змушені самі відстежувати тендери, збирати докази фінансових зловживань і передавати їх у відповідні органи. В Україні сформувалися кілька громадських організацій, які займаються виключно боротьбою з корупцією. Найбільш крупними гравцями у цьому секторі є Центр протидії корупції (ЦПК), «Трансперенсі Інтернешнл» (ТІ) і ГО «Наші гроші». Водночас за останні роки у регіонах почали створювати все більше місцевих ініціатив, які займаються антикорупційними питаннями.

Центр протидії корупції спеціалізується на політичній корупції та зловживаннях при державних закупівлях. Його діяльність базується на наступних принципах: 1) корупція має прізвище; 2) природа політичної, адміністративної та дрібної побутової корупції різна; 3)

максимальна прозорість публічних фінансів; 4) невідворотність покарання за корупційні діяння; 5) збільшення ризиків для корупціонерів; 6) тісна співпраця з народними депутатами, журналістами та галузевими організаціями мобілізованих громадян; 7) відстеження грошових потоків та структури власності компаній; 8) застосування міжнародних політико-правових механізмів для протидії корупції в Україні.

Тема 12. Гарантії законності при здійсненні фінансового контролю

1. Поняття і зміст законності у сфері фінансової діяльності.
2. Правове положення працівників органів фінансового контролю і заходи їх захисту.
3. Механізм захисту прав юридичних і фізичних осіб при здійсненні фінансового контролю.
4. Порядок оскарження неправомірних дій посадових осіб органів фінансового контролю.

Основний зміст

1. Поняття і зміст законності у сфері фінансової діяльності

Законність – це комплексне (принцип, метод, режим) соціально-правове явище, що характеризує організацію і функціонування суспільства і держави на правових засадах.

Термін «законність» є похідним від терміна «закон» і, будучи комплексним поняттям, охоплює всі сторони життя права – від його ролі в створенні закону до реалізації його норм в юридичній практиці. Законність відображає правовий характер організації суспільно-політичного життя, органічний зв'язок права і влади, права і держави, права і суспільства. Вимога законності рівною мірою стосується вищих органів державної влади, інших державних органів, які ухвалюють у межах своєї компетенції підзаконні акти (сфера правотворчості), безпосередніх виконавців законів – посадових осіб, а також громадських організацій, комерційних корпорацій, громадян (сфера правореалізації).

Законність характеризується поєднанням двох ознак: зовнішньої (формальної) – обов'язком виконувати розпорядження законів і підзаконних правових актів державними органами, посадовими особами, громадянами і різними об'єднаннями; внутрішньої (сутнісної) – наявністю науково обґрунтованих і відповідних праву законів; якістю законів.

Законність у фінансовій діяльності посідає центральне місце, так як виступає у якості одного з основних принципів здійснення фінансової діяльності. При цьому законність також необхідно розглядати як режим, реалізація та забезпечення якого спрямована на повне та результативне забезпечення публічного фінансового інтересу.

2. Правове положення працівників органів фінансового контролю і заходи їх захисту

Службові особи органу фінансового контролю є представниками органів виконавчої влади. Законні вимоги службових осіб органу фінансового контролю є обов'язковими для виконання службовими особами об'єктів, що контролюються.

Працівник органу фінансового контролю при виконанні покладених на нього обов'язків керується чинним законодавством і виконує вказівки своїх керівників. Ніхто інший, за винятком передбачених законодавством випадків, не вправі втручатися в діяльність службової особи органу фінансового контролю.

Втручання в діяльність працівника органу фінансового контролю тягне за собою відповідальність, передбачену законодавством України. Службова особа органу фінансового контролю при виконанні своїх службових обов'язків перебуває під захистом закону. Так законодавством передбачена можливість залучати працівників правоохоронних органів для забезпечення виконання посадових обов'язків та припинення протиправних дій чи протидії.

Держава гарантує захист життя, здоров'я, честі, гідності та майна службової особи органу фінансового контролю і членів її сім'ї від злочинних посягань та інших протиправних дій.

Звільнення службової особи органу державного фінансового контролю з посади у зв'язку з вчиненням злочину під час виконання своїх обов'язків допускається лише після винесення щодо неї обвинувального вироку суду, який набрав чинності.

3. Механізм захисту прав юридичних і фізичних осіб при здійсненні фінансового контролю

Службові особи органів фінансового контролю зобов'язані суворо додержувати Конституції України, законів України, прав та інтересів громадян, підприємств, установ і організацій, що охороняються законом. За невиконання або неналежне виконання службовими особами органів фінансового контролю своїх обов'язків вони притягаються до дисциплінарної та кримінальної відповідальності відповідно до чинного законодавства.

Працівники органу фінансового контролю зобов'язані у випадках виявлення зловживань і порушень чинного законодавства передавати правоохоронним органам виявлені матеріали, а також повідомляти про виявлені зловживання і порушення державним органам і органам, уповноваженим управляти державним майном.

При вилученні документів у зв'язку з їх підркобою або виявленими зловживаннями працівник органу фінансового контролю зобов'язаний негайно повідомити про це правоохоронні органи. Вилучені документи зберігаються до закінчення контрольних дій. Після цього вони повертаються відповідному підприємству, установі або організації, якщо відповідно до діючого законодавства не прийнято рішення про виїмку цих документів.

Працівники органу фінансового контролю повинні забезпечувати дотримання правового режиму інформації з обмеженим доступом, установленого законом.

4. Порядок оскарження неправомірних дій посадових осіб органів фінансового контролю

Дії або бездіяльність посадових осіб органу фінансового контролю можуть бути оскаржені в судовому або адміністративному порядку.

Орган фінансового контролю забезпечує розгляд скарг на дії або бездіяльність своїх посадових осіб в адміністративному порядку не пізніше як у місячний строк з моменту їх надходження. Подання скарги здійснюється до вищестоящого органу. Подання скарги в адміністративному порядку не припиняє оскаржуваної дії посадових осіб органу державного фінансового контролю.

Орган фінансового контролю під час розгляду скарги на рішення, дії посадових осіб, які можуть бути оскаржені, перевіряє законність і обґрунтованість оскаржуваних рішень, дій і приймає одне з рішень щодо: 1) залишення рішення без змін, а скарги - без задоволення; 2) скасування рішення з одночасним винесенням нового рішення або без нього та притягнення винних осіб до відповідальності; 3) внесення до рішення змін у частині, що не відповідає законодавству, або уточнення рішення; 4) припинення незаконної дії (бездіяльності) посадових осіб органу державного фінансового контролю, проведення службового розслідування і притягнення винних осіб до відповідальності.

Судова форма оскарження рішень може бути застосована на будь-якому етапі реалізації адміністративної форми, або після повної її реалізації, при цьому застосування судової форми виключає можливість застосування адміністративної форми. Застосування судової форми можливо в межах строку позовної давності.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Теоретико-правові засади фінансового контролю в Україні

1. Контроль як елемент соціального управління. Види контролю, їх загальна характеристика.
2. Поняття та зміст фінансового контролю.
3. Місце фінансового контролю в системі державного управління фінансами.
4. Принципи фінансового контролю.
5. Характеристика системи фінансового контролю та її складових.
6. Класифікація фінансового контролю.

Література: 8, 18, 19, 22, 29, 32, 37, 43, 48, 50, 53, 54, 58, 66, 72, 74, 75, 78, 85, 87, 92, 94, 95, 101 ...

Тема 2. Процес фінансового контролю в Україні

1. Поняття та структура процесу фінансового контролю.
2. Характеристика стадій процесу фінансового контролю.
3. Форми і методи фінансового контролю.
4. Правозастосування при здійсненні фінансового контролю.

Література: 8, 18, 19, 22, 29, 32, 35, 48, 58, 59, 60, 61, 62, 65, 67, 69, 70, 71, 75, 87, 101, 116, 120, 124, 137, 138, 142, 143, 144, 157 ...

Тема 3. Суб'єкти фінансового контролю

1. Органи загальної компетенції як суб'єкти фінансового контролю та їх контрольні повноваження.
  - 1.1 Верховна Рада України як суб'єкт фінансового контролю.
  - 1.2 Контрольні повноваження Президента України.
  - 1.3 Місце Кабінету Міністрів України в системі суб'єктів фінансового контролю.
2. Органи спеціальної компетенції та їх контрольні повноваження.
  - 2.1 Міністерство фінансів України як суб'єкт фінансового контролю
  - 2.2 Рахункова палата.
  - 2.3 Державна податкова служба України.
  - 2.4 Державна служба фінансового аудиту.
  - 2.5 Державна казначейська служба.
  - 2.6 Державна служба фінансового моніторингу.
  - 2.7 Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку.
3. Особливості правового статусу Національного банку України як суб'єкту фінансового контролю.

Література: 3, 13, 15, 21, 68, 73, 92, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 108, 110, 111, 112, 116, 117, 118, 120, 123, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 132, 146, 147, 156 ...

Тема 4. Фінансово-правова відповідальність як наслідок здійснення фінансового контролю

1. Фінансове правопорушення як підстава фінансово-правової відповідальності. Співвідношення фінансового правопорушення та правопорушення в сфері фінансової діяльності.
2. Умови і причини скоєння фінансових правопорушень.
3. Поняття, ознаки та функції фінансово-правової відповідальності.
4. Фінансово-правові санкції: поняття, особливості та види.

Література: 4, 16, 18, 27, 33, 34, 37, 56, 58, 81, 82, 83, 84, 85, 88 ...

Тема 5. Теоретичні основи бухгалтерського обліку в Україні

1. Поняття та значення бухгалтерського обліку, як основної складової господарського обліку.
2. Предмет та об'єкти бухгалтерського обліку.
3. Мета та основні принципи ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності.
4. Методи бухгалтерського обліку.

Література: 9, 23, 24, 26, 79, 80, 93, 105, 113, 115, 133, 134, 135, 141 ...

Тема 6. Порядок організації та ведення бухгалтерського обліку і фінансової звітності

1. Правові основи організації і ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності.
2. Державне регулювання бухгалтерського обліку і фінансової звітності.
3. Обов'язки головного бухгалтера по веденню бухгалтерського обліку та подання фінансової звітності.
4. Форми ведення бухгалтерського обліку та порядок відображення господарських операцій. Регістри бухгалтерського обліку.
5. Способи виправлення помилкових записів у бухгалтерських регістрах і в аналітичному обліку. Порядок виправлення помилок і змін у фінансових звітах.

Література: 9, 23, 24, 26, 79, 80, 93, 105, 113, 115, 133, 134, 135, 141 ...

Тема 7. Місце бюджетного контролю в системі фінансового контролю

1. Бюджетний контроль як інститут фінансового контролю та його місце у бюджетному процесі.
2. Контрольні повноваження органів загальної компетенції в бюджетній сфері.
3. Органи спеціальної компетенції як суб'єкти бюджетного контролю та їх контрольні повноваження:
  - 3.1 Контрольні повноваження Державної казначейської служби України.
  - 3.2 Роль Рахункової палати у бюджетному контролі.
  - 3.3 Державна аудиторська служба України як суб'єкт бюджетного контролю.
4. Порядок взаємодії органів державної влади при здійсненні бюджетного контролю.
5. Відповідальність за порушення бюджетного законодавства.

Література: 7, 8, 13, 16, 18, 25, 41, 58, 73, 84, 90, 91, 97, 98, 102, 103, 108, 109, 110, 112, 117, 118, 121, 126, 128, 131, 136, 139, 140, 157 ...

Тема 8. Правова природа податкового контролю в Україні

1. Поняття та зміст податкового контролю в Україні.
2. Організаційно-правові засади здійснення податкового контролю.
3. Система суб'єктів податкового контролю в Україні та їх повноваження.
4. Способи здійснення податкового контролю:
  - а) ведення обліку платників податків;
  - б) інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів;
  - в) перевірки та звірки відповідно до вимог Податкового кодексу України;
  - г) моніторинг та опитування.
5. Відповідальність за порушення податкового законодавства.

Література: 10, 12, 17, 28, 38, 42, 49, 51, 52, 55, 63, 76, 77, 99, 100, 111, 119, 129, 138, 142, 143, 144, 145,

Тема 9. Правові основи банківського контролю в Україні

1. Поняття, мета та предмет банківського контролю і нагляду.
2. Основні принципи банківського контролю і нагляду.
3. Система банківського контролю.
4. Загальна характеристика заходів впливу за порушення банківського законодавства.

Література: 6, 14, 15, 24, 31, 36, 39, 40, 57, 85, 86, 89, 104, 106, 107, 111, 114, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 155, ...

Тема 10. Особливості здійснення валютного контролю (нагляду) за чинним законодавством України

1. Поняття та юридичний зміст валютного контролю та валютного нагляду.
2. Поняття валютних правовідносин, валюти та валютних операцій як об'єкту валютного контролю та нагляду.
3. Організаційно-правові засади валютного контролю (нагляду) в Україні.
4. Суб'єкти валютного нагляду та їх контрольні повноваження.
5. Відповідальність за порушення валютного законодавства.

Література: 1, 24, 30, 31, 57, 58, 85, 100, 104, 106, 107, 114, 122, 151, 155, ...

Тема 11. Правові засади фінансового контролю за розрахунково-касовими операціями.

1. Порядок ведення касових операцій.
2. Обов'язки касира по прийому, видачі грошей, їх збереженню та контролю за оформленням касових документів.
3. Порядок ведення касової книги та збереження грошей.
4. Контроль за дотриманням касової дисципліни. Аудит касових операцій та підзвітних сум.
5. Перевірка розрахунків щодо оплати праці.

Література: 2, 9, 18, 22, 24, 58, 79, 84, 85, 126, 128, 129, 151, 152, 154, ...

Тема 12. Правові засади здійснення недержавного фінансового контролю в Україні

1. Поняття, ознаки та складові недержавного фінансового контролю.
2. Аудит як незалежний фінансовий контроль.
3. Порядок призначення та проведення аудиту.
4. Загальна характеристика аудиторського висновку.
5. Контроль за аудиторською діяльністю.
6. Місце інституту громадського фінансового контролю в системі фінансового контролю.

Література: 5, 9, 11, 20, 22, 26, 44, 45, 46, 47, 58, 79, 84, 85, 96, 98, 101, 103, 109, 113, 146, 158, 159, ...

Тема 13. Гарантії законності при здійсненні фінансового контролю

1. Поняття і зміст законності у сфері фінансової діяльності.
2. Правове положення працівників органів фінансового контролю і заходи їх захисту.
3. Механізм захисту прав юридичних і фізичних осіб при здійсненні фінансового контролю.
4. Порядок оскарження неправомірних дій посадових осіб органів фінансового контролю.

Література: 8, 18, 29, 32, 53, 54, 58, 66, 74, 75, 84, 85, 95, 97, 99, 101, 107, 109, 111, 157 ...

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

До Теми 1. Теоретико-правові засади фінансового контролю в Україні

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Розкрийте ознаки державного контролю, які притаманні фінансовому контролю.
2. Визначте та розкрийте напрями удосконалення фінансового контролю в Україні.
3. Наведіть приклади реалізації принципів фінансового контролю.
4. Охарактеризуйте організаційно-правові засади внутрішнього фінансового аудиту.
5. Визначте повноваження суб'єктів внутрішнього фінансового аудиту.

Кейс 1

Аудитор Васильченко є членом акціонерного товариства «Альфа» і володіє 3 % акцій у цьому товаристві. 23 березня поточного року в акціонерному товаристві було проведено аудиторську перевірку аудиторською фірмою «Аудит». До складу аудиторської групи входив і Васильченко.

Оцініть правомірність ситуації.

До Теми 2. Процес фінансового контролю в Україні

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Охарактеризуйте організаційно-правові засади правозастосовчої діяльності при здійсненні фінансового контролю.
2. Дослідіть особливості стадій процесу фінансового контролю при здійсненні різних видів фінансового контролю.
3. Визначте напрями удосконалення процесу фінансового контролю.
4. Надайте характеристику законодавчу базу, яка регулює процес фінансового контролю в Україні.
5. Дослідіть сутність форм та методів фінансового контролю. Визначте ознаки та критерії розмежування форм та методів фінансового контролю.

Кейс 1

Посадові особи податкової інспекції прибули на підприємство для проведення планової документальної перевірки. Які умови доступу таких посадових осіб до проведення перевірки.

До Теми 3. Суб'єкти фінансового контролю

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Охарактеризуйте законодавчу базу, яка регламентує правовий статус суб'єктів фінансового контролю.
2. На підставі аналізу повноважень органів фінансового контролю виявити та охарактеризувати спільні та відмінні положення щодо їх правового статусу.
3. Дослідіть порядок взаємодії органів фінансового контролю при реалізації покладених на них повноважень.
4. Визначте місце органів фінансового контролю в системі органів державної влади з управління фінансами.
5. Визначте та охарактеризуйте особливості правового статусу Рахункової палати у порівнянні з іншими органами фінансового контролю спеціальної компетенції.

Кейс 1

На підставі положень діючого законодавства визначити, компетенції яких органів фінансового контролю належать питання своєчасності і повноти надходження, а також обґрунтованості, доцільності та ефективності витрачання коштів публічними цільовими фондами.

До Теми 4. Фінансово-правова відповідальність як наслідок здійснення фінансового контролю

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Визначте напрями удосконалення реалізації фінансово-правової відповідальності.
2. Проаналізуйте теоретичні засади фінансово-правової відповідальності та охарактеризуйте співвідношення фінансово-правової відповідальності з іншими видами юридичної відповідальності.
3. Охарактеризуйте фінансове правопорушення як підстава фінансово-правової відповідальності. Співвідношення фінансового правопорушення та правопорушення в сфері фінансової діяльності.
4. Проаналізувавши положення діючого законодавства визначте особливості та відмінності застосування фінансово-правової відповідальності за різні види фінансових правопорушень.
5. Визначте та охарактеризуйте види фінансово-правових санкцій, визначте особливості та порядок їх застосування за скоєння різних видів фінансових правопорушень.

До Теми 5. Теоретичні основи бухгалтерського обліку в Україні

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Дослідіть перспективи розвитку бухгалтерського обліку.
2. Визначте роль бухгалтерського обліку в прийнятті управлінських рішень.
3. Розкрийте взаємозв'язок між синтетичним та аналітичним обліком.
4. Визначте систему користувачів інформації, що міститься у бухгалтерському обліку. Які критерії лежать в основі їх поділу на внутрішніх та зовнішніх.
5. Визначте основні та допоміжні методи бухгалтерського обліку.

Кейс 1

Визначте види вимірників: гроші в касі – 30 грн.; бензин – 100 л.; цвяхи – 100 кг.; відпрацьований робітниками час – 12 людино-днів; вантажівки – 10 шт.; паливо – 100 грн.; лампи – 20 шт.; запасні частини – 80 грн.; матеріали – 50 грн.

.Кейс 2

Які з перелічених користувачів належать до зовнішніх, а які до внутрішніх: ділові партнери, аудиторські контори, банки, менеджери, покупці й замовники, цільові фонди, фінансові аналітики, власники, інвестори, постачальники, керівники підрозділів, податкові органи, суд, державна статистика, управлінський персонал, працівники підприємства, комісії?

До Теми 6. Порядок організації та ведення бухгалтерського обліку і фінансової звітності

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Визначте чим обумовлена сучасна система організації ведення бухгалтерського обліку.
2. Надайте порівняльну характеристику правовому статусу головного бухгалтера та бухгалтера.
3. Дослідіть систему органів, що здійснюють державне регулювання бухгалтерського обліку, та їх компетенцію.
4. Визначте зміст форм організації ведення бухгалтерського обліку та форм ведення бухгалтерського обліку.
5. Враховуючи зарубіжний досвід виявити можливі напрямки реформування національної системи бухгалтерського обліку.

Кейс 1

Під час проведення ревізії на підприємстві посадовою особою контролюючого органу вилучені у бухгалтера чорнові записи, що стосуються ведення бухгалтерського обліку даного підприємства. Вилучення оформлено протоколом, копію якого вручено під розписку директору підприємства.

Чи є правомірними дії посадової особи?

Кейс 2

Робітниця бухгалтерії, під час ведення документів податкового обліку за неуважністю внесла запис з помилки, що призвело до несплати податку на прибуток на суму 200 000 грн.

Яким чином бухгалтер буде притягнута до відповідальності? Кваліфікувати діяння бухгалтера.

До Теми 7. Місце бюджетного контролю в системі фінансового контролю

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Дослідіть та охарактеризуйте національні тенденції розвитку бюджетного контролю.
2. Надайте характеристику та співвідношення понять «бюджетне правопорушення» та «порушення бюджетного законодавства».
3. Визначте порядок реалізації бюджетного контролю на кожній стадії бюджетного процесу.
4. Охарактеризуйте особливості та порядок застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства.
5. Дослідіть взаємодію органів державної влади при здійсненні бюджетного контролю.

Кейс 1

Приватне підприємство отримало з державного бюджету кошти як інвестиції для розширення і модернізації виробництва і створення нових робочих місць, проте витратило частину цих коштів на виплату заробітної плати своїм працівникам і сплату податків. Про це дізналися органи Державної казначейської служби.

Які органи фінансового контролю будуть перевіряти таке підприємство та які заходи впливу будуть застосовані?

Кейс 2

Рахункова палата, під час здійснення контрольних дій за дорученням Верховної Ради України щодо бюджетної установи виявила факти нецільового та неефективного використання бюджетних коштів на суму 15 000 000 грн.

Які дії повинна вчинити Рахункова пала? Який порядок притягнення до відповідальності передбачений діючим законодавством?

До Теми 8. Правова природа податкового контролю в Україні

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Дослідити існуючі в фінансово-правовій науці підходи до розуміння категорії «податковий контроль»
2. Проаналізувати зміст повноважень суб'єктів податкового контролю.
3. Визначити сутність та особливості застосування окремих видів податкових перевірок.
4. Згрупуйте склади податкових правопорушень за критерієм суб'єкта правопорушення та характеру правопорушення.
5. Визначте тенденції удосконалення порядку застосування способів здійснення податкового контролю.

Кейс 1

Під час податкової перевірки, посадові особи податкової інспекції вилучили оригінали документів та печатку підприємства. Надайте правову характеристику.

Кейс 2

Підприємство А подало до контролюючого органу декларацію з ПДВ. Через 20 календарних днів після отримання податкової декларації, ДПІ провела камеральну перевірку заявлених у ній даних, в ході якої були виявлені порушення податкового законодавства, після чого було проведено позапланову виїзну документальну перевірку платника для визначення достовірності нарахування бюджетного відшкодування. Надайте правову оцінку ситуації.

До Теми 9. Правові основи банківського контролю в Україні

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Вивчіть наукову та нормативну літературу щодо національних тенденцій розвитку правового регулювання банківського контролю в цілому та реформування системи банківського контролю та нагляду в Україні. Виявіть тенденції подальшого розвитку банківського контролю в Україні.
2. На підставі аналізу теоретичних положень порівняйте сутність фінансового та банківського контролю. Визначте ознаки фінансового контролю, які притаманні банківському контролю.
3. Проаналізуйте зміст, сутність та особливості дистанційного контролю. Визначте, якими нормативно-правовими актами регламентуються порядок здійснення та вимоги, що висуваються до дистанційного контролю.
4. Проаналізувавши положення діючого банківського законодавства визначте та проаналізуйте зміст особливого режиму контролю, порядок та підстави його реалізації з відповідним вивченням нормативно-правових актів.
5. Визначте тенденції удосконалення здійснення банківського контролю.

Кейс 1

Національний банк України під час банківського нагляду виявив, що Південь-Банк надавав звітну документацію, що не відповідає дійсності. Більше того, було виявлено, що певні операції щодо розміщення грошових коштів призвели до порушення економічних нормативів, що створило суттєву загрозу для вкладників.

Які заходи у цьому випадку може застосувати Національний банк України?

До Теми 10. Особливості здійснення валютного контролю (нагляду) за чинним законодавством України

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Визначте особливості валютних правовідносин.
2. Дослідіть правовий статус органів, що здійснюють валютний нагляд в Україні.
3. Проаналізуйте поняття та види валютних режимів.
4. Визначте правовий статус Національного банку України як суб'єкта валютного регулювання.
5. Дослідіть співвідношення валютного регулювання та валютного контролю (нагляду).

Кейс 1

Підприємство «Альфа» придбало у підприємства «Лев» устаткування виробництва Німеччини. Враховуючи нестабільний та постійно зростаючий курс гривні, підприємство «Лев» виставило рахунок у євро. Надайте правову оцінку ситуації. Чи можуть бути проведені платежі в іноземній валюті? Якщо так – опишіть порядок, якщо ні – правові підстави.

Кейс 2

Які з перерахованих операцій слід віднести до валютних: а) ТОВ «Граніт» здійснило оплату в іноземній валюті за поставку товару турецькій фірмі згідно з укладеним контрактом; б) Петров подарував своїй подрузі, яка мешкає в Іспанії, діамантову прикрасу;

в) Іванов, який проживає у Франції, при в'їзді в Україну пред'явив митниці декларацію, в якій вказав суму в 20 000 франків; г) Кобець здійснив за контрактом з італійським видавництвом написання монографії по праву. Згідно з контрактом йому була перерахована сума в 10 000 дол. США на його валютний рахунок в банку; д) Півень отримав спадок після смерті бабусі, яка мешкає в Нідерландах. До складу спадкового майна входили: житловий будинок, іноземна валюта на рахунках в різних банках Нідерландів, ювелірні вироби та акції різних фірм.

До Теми 11. Правові засади фінансового контролю за розрахунково-касовими операціями

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Визначте порядок здійснення готівкових розрахунків для юридичних осіб.
2. Проаналізуйте обмеження, що застосовуються до юридичних осіб при здійсненні розрахунків у готівковій формі.
3. Встановіть, який орган фінансового контролю здійснює контроль за дотримання правил здійснення розрахунково-касових операцій.
4. Дослідіть національні тенденції розвитку розрахунково-касових операцій та способів контролю за ними.
5. Визначте та охарактеризуйте документи, які застосовуються при здійсненні розрахунково-касових операцій.

Кейс 1

Під час проведення перевірки податковий інспектор виявив, що на підприємстві не було встановлено ліміту готівки каси, а проведення готівкових розрахунків здійснювалося без видачі одержувачу коштів платіжного документа (товарного або касового чеку, квитанції до прибуткового ордера, іншого письмового документа), що підтверджує сплату покупцем готівкових коштів. За результатами перевірки на підприємство було накладено штраф у розмірі 30 тис. грн.

Чи правомірні дії податкового інспектора? Хто несе відповідальність за не встановлення ліміту готівки каси? Якщо ліміт залишку готівки в касі не встановлений, як відбувається інкасація в такому підприємстві?

Кейс 2

За ініціативи підприємства «Бета» було проведено аудиторську перевірку цього підприємства аудитором іншої держави. За результатами перевірки аудитор склав висновок, підписав його і передав керівництву підприємства.

Чи є правомірними дії аудитора?

До Теми 12. Правові засади здійснення недержавного фінансового контролю в Україні

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Проаналізуйте теоретичні засади недержавного фінансового контролю.
2. Охарактеризуйте законодавчу базу, яка регламентує недержавний фінансовий контроль в Україні.
3. На підставі аналізу Лімської декларації та Декларації про загальні принципи діяльності вищих органів фінансового контролю держав-учасниць СНД виявити та охарактеризувати спільні та відмінні положення щодо засад здійснення недержавного фінансового контролю.
4. Проаналізувавши положення діючого законодавства визначте особливості та відмінності державного та недержавного фінансового контролю.
5. Виявіть тенденції подальшого розвитку недержавного фінансового контролю в Україні.

Кейс 1

На вимогу Державної аудиторської служби України м. Одеси було проведено аудиторську перевірку підприємства «Оріон», що повністю утримується за рахунок бюджету і не займається підприємницькою діяльністю. Аудит провели аудитори аудиторської компанії «Аудит» Петров та Сидоров. Останній є братом директора підприємства Іванова.

Дайте правовий аналіз ситуації.

Кейс 2

До складу аудиторської фірми «Аудит», яка отримала ліцензію на заняття аудиторською діяльністю у грудні 2012 р., входять п'ять аудиторів. Аудитори Сидоров і Петров у 2016 р. закінчили юридичний факультет, а до цього ніде не працювали. Аудитор Іванов має юридичну освіту та досвід роботи (4 роки поспіль) на посаді фінансиста. Аудитор Бодаві є громадянином Сирії, має вищу юридичну освіту і стаж роботи (5 років поспіль), на посаді бухгалтера (3 роки поспіль).

Чи мають право аудитори та аудиторська фірма в цілому займатись аудиторською діяльністю у 2019 році?

До Теми 13. Гарантії законності при здійсненні фінансового контролю

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Дослідити напрямки удосконалення гарантій законності при здійсненні фінансового контролю.
2. На підставі аналізу теоретичних положень порівняйте правовий статус посадових осіб підконтрольного суб'єкта та посадових осіб контролюючого суб'єкта. Визначте особливості реалізації їх повноважень.
3. Визначте місце механізму забезпечення законності при здійсненні фінансового контролю в системі фінансового контролю.
4. Проаналізуйте зміст, сутність та особливості механізму захисту прав юридичних та фізичних осіб при здійсненні фінансового контролю. Визначте, якими нормативно-правовими актами регламентуються порядок реалізації механізму захисту прав юридичних та фізичних осіб при здійсненні фінансового контролю.
5. Визначте складнощі правового регулювання механізму забезпечення законності при здійсненні фінансового контролю в цілому та окремих його видів.

Кейс 1

Напишіть обґрунтовану скаргу від імені директора підприємства до вищестоящего контролюючого органу на дії/бездіяльність чи рішення контролюючого органу (чи його посадових осіб).

Кейс 2

Штрафні санкції та пеня нараховуються паралельно за ті ж самі податкові правопорушення (несвоєчасна сплата податку, заниження податкового зобов'язання). Як таке правове регулювання та заснована на ньому практика, на вашу думку, співвідноситься з вимогами ст.61 Конституції України.

Надайте обґрунтовану відповідь.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Контроль як елемент соціального управління. Види контролю, їх загальна характеристика.
2. Поняття та зміст фінансового контролю.
3. Місце фінансового контролю в системі державного управління фінансами.
4. Принципи фінансового контролю.
5. Характеристика системи фінансового контролю та її складових.
6. Класифікація фінансового контролю.
7. Поняття та структура процесу фінансового контролю.
8. Характеристика стадій процесу фінансового контролю.
9. Форми і методи фінансового контролю.
10. Правозастосування при здійсненні фінансового контролю.
11. Верховна Рада України як суб'єкт фінансового контролю.
12. Контрольні повноваження Президента України в сфері фінансів.
13. Місце Кабінету Міністрів України в системі суб'єктів фінансового контролю.
14. Міністерство фінансів України як суб'єкт фінансового контролю.
15. Правовий статус Рахункової палати України.
16. Контрольні повноваження Державної фіскальної служби України.
17. Завдання та повноваження Державної служби фінансового аудиту.
18. Державна казначейська служба України як суб'єкт фінансового контролю.
19. Державна служба фінансового моніторингу в системі фінансового контролю.
20. Особливості правового статусу Національного банку України як суб'єкту фінансового контролю.
21. Фінансове правопорушення як підстава фінансово-правової відповідальності.
22. Співвідношення фінансового правопорушення та правопорушення в сфері фінансової діяльності.
23. Умови і причини скоєння фінансових правопорушень.
24. Поняття, ознаки та функції фінансово-правової відповідальності.
25. Фінансово-правові санкції: поняття, особливості та види.
26. Поняття та значення бухгалтерського обліку, як основної складової господарського обліку.
27. Предмет та об'єкти бухгалтерського обліку.
28. Мета та основні принципи ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності.
29. Методи бухгалтерського обліку.
30. Правові основи організації і ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності.
31. Форми організації ведення бухгалтерського обліку.
32. Державне регулювання бухгалтерського обліку і фінансової звітності.
33. Обов'язки головного бухгалтера по веденню бухгалтерського обліку та подання фінансової звітності.
34. Форми ведення бухгалтерського обліку та порядок відображення господарських операцій. Регістри бухгалтерського обліку.
35. Способи виправлення помилкових записів у бухгалтерських регістрах і в аналітичному обліку. Порядок виправлення помилок і змін у фінансових звітах.
36. Бюджетний контроль як інститут фінансового контролю та його місце у бюджетному процесі.
37. Контрольні повноваження органів загальної компетенції в бюджетній сфері.
38. Суб'єкти бюджетного контролю та їх повноваження.
39. Порядок взаємодії органів державної влади при здійсненні бюджетного контролю.
40. Відповідальність за порушення бюджетного законодавства.
41. Поняття та зміст податкового контролю в Україні.
42. Організаційно-правові засади здійснення податкового контролю.

43. Система суб'єктів податкового контролю в Україні та їх повноваження.
44. Способи здійснення податкового контролю.
45. Правові засади ведення обліку платників податків.
46. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів.
47. Види перевірок відповідно до положень Податкового кодексу України.
48. Підстави та порядок здійснення планових податкових перевірок.
49. Правові засади позапланової податкової перевірки.
50. Особливості камеральної податкової перевірки.
51. Відповідальність за порушення податкового законодавства.
52. Поняття, мета та предмет банківського контролю і нагляду.
53. Основні принципи банківського контролю і нагляду.
54. Система банківського контролю.
55. Загальна характеристика заходів впливу за порушення банківського законодавства.
56. Поняття та юридичний зміст валютного контролю (нагляду).
57. Поняття валютних правовідносин, валюти та валютних операцій як об'єкту валютного контролю та нагляду.
58. Організаційно-правові засади валютного нагляду в Україні.
59. Суб'єкти валютного нагляду та їх контрольні повноваження.
60. Відповідальність за порушення валютного законодавства.
61. Порядок ведення касових операцій.
62. Обов'язки касира по прийому, видачі грошей, їх збереженню та контролю за оформленням касових документів.
63. Порядок ведення касової книги та збереження грошей.
64. Контроль за дотриманням касової дисципліни. Аудит касових операцій та підзвітних сум.
65. Перевірка розрахунків щодо оплати праці.
66. Поняття, ознаки та складові недержавного фінансового контролю.
67. Аудит як незалежний фінансовий контроль.
68. Порядок призначення та проведення аудиту.
69. Загальна характеристика аудиторського висновку.
70. Контроль за аудиторською діяльністю.
71. Місце інституту громадського фінансового контролю в системі фінансового контролю.
72. Поняття і зміст законності у сфері фінансової діяльності.
73. Правове положення працівників органів фінансового контролю і заходи їх захисту.
74. Механізм захисту прав юридичних і фізичних осіб при здійсненні фінансового контролю.
75. Порядок оскарження неправомірних дій посадових осіб органів фінансового контролю.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінка «5» (відмінно) – здобувач вищої освіти вільно орієнтується в теоретичному матеріалі та без помилок застосовує теоретичні знання при розв’язанні практичних задач.

Оцінка «4» – здобувач вищої освіти знає основний масив теоретичного матеріалу, але або плутається при його поясненні, або застосовує його на практиці з помилками (при розв’язанні практичних задач).

Оцінка «3» (задовільно) – здобувач вищої освіти має лише уривчасті теоретичні знання та розв’язує лише 50 відсотків практичних задач.

Оцінка «2» (незадовільно) – здобувач вищої освіти не орієнтується в теоретичному матеріалі та виконує менше 50 відсотків практичних задач або не може розв’язувати практичні задачі взагалі.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для курсового (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

ПЕРЕЛІК НЕОБХІДНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Спеціальна література

1. Алісов Е.А. Правовое регулирование валютных отношений в Украине. Х.: Консум, 1998. 142 с.
2. Алісов Є.О. Теоретичні засади правового регулювання грошового обігу в Україні. Х.: ФОЛІО, 2004. 288 с.
3. Ангеліна І.А. Система органів державного фінансового контролю і нагляду України: проблеми формування. *Гроші, фінанси і кредит*. 2013. № 11-12(1). С. 95-98.
4. Арсланбекова А.З. Финансовые санкции в системе мер юридической ответственности. М.: Маркетинг, 2008. 396 с.
5. Бабанов І.В. Система фінансового контролю в Україні. *Фінанси України*. 2005. № 11. С. 132-140.
6. Банківське право України: За ред. А.О. Селіванова. К, 2000. 384 с.
7. Бекерская Д.А. Бюджетное право и бюджетный процесс в Украине: учеб.-метод. пособ. О. : Юрид. л-ра, 2004. 208 с.
8. Бекерская Д.А. Финансовое право в Украине: учеб.- метод. рекоменд. по изуч. курса. О. : Юрид. л-ра, 2005. 124 с.
9. Белуха Н.Т. Аудит : ученик. К.: «Знання», КОО, 2000. 769 с.
10. Боднарук Ю.В. Проблеми використання «інших» джерел інформації при визначенні сум податкових зобов'язань. *Правове життя сучасної України*: Матеріали міжнар. наук, конф., 20-21 травня 2011 р., м. Одеса. Т. 2. 2011. С 50-52.
11. Бондар В.П. Система контролю якості аудиторських послуг. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2009. № 1. С. 139 – 142.
12. Буряк П.Ю. Податковий контроль: підручник. К.: Хай-Тек Прес, 2007. 608 с.
13. Бюджетний кодекс України. Науково-практичний коментар : станом на 1 березня 2011 року. За ред. Л.К.Воронової, М.П.Кучерявенко. Харків: „Право”, 2011. С. 274-283.
14. Ващенко Ю.В. Банківське право: навч. посіб. К : Центр навч. л-ри, 2006. 344 с.
15. Вовчак О.Д., Скаско О.І., Стасів А.М. Банківський нагляд: Навчальний посібник. Львів: Новий Світ. 2005. 472 с.
16. Вдовічен В.А. Принципи та функції фінансово-правової відповідальності за порушення законодавства в сфері виконання бюджетів за доходами. *Публічне право*. 2016. № 1. С. 141-146.
17. Власова А.В. Сутність та функції податкового контролю. *Юридичний вісник* : науковий журнал. 2011. № 2. С. 107-113.
18. Воронова Л.К. Фінансове право України: підручник. К.: Прецедент; Моя книга, 2006. 448 с.
19. Головань М. М. Державний фінансовий контроль і його реформування *Фінанси України*. 2003. № 9. С. 43-47
20. Голоядова Т.О. Правові засади функціонування аудиторської діяльності в Україні. *Visegrad journal on human rights. Snina, the Slovak Republic*. 2019. № 3. С.98-104.
21. Голоядова Т.О. Пріоритетні шляхи реформування системи органів державного фінансового контролю в Україні. *Visegrad journal on human rights. Snina, the Slovak Republic*. 2019. № 2. С.82-87.
22. Горбунова О.Н. Финансовое право и финансовый мониторинг в современной России. М. : Профобразование, 2003. 158 с.
23. Девашук Л.Г., Єрмалаєва В.І., Квач Я.П., Рудинська О.В. Теоретичні основи та практика бухгалтерського обліку. Частина І. Навчальний посібник. Х.: ТОВ «Одіссей». 2001. 495 с.
24. Деньги. Кредит. Банки : ученик. Под ред. В.В. Иванова, Б.И. Соколова. М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2003. 624 с.
25. Деревянко Б. Особливості бюджетної відповідальності як різновиду фінансово-правової відповідальності. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 6. С. 145-149.

26. Дікань Л.В. Фінансово-господарський контроль : навч. посіб. Х.: ХНЕУ, 2008. 346 с.
27. Єна Р.О. Щодо визначення поняття «фінансово-правова санкція». *Форум права*. 2013. № 2. С. 129-133.
28. Єгарміна В.Д. Податковий контроль: теоретичні засади і практика. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2011. № 1. С. 166-176.
29. Жернаков М. Фінансовий контроль: сутність, суб'єкти, їх права та обов'язки. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 3. С. 64-67.
30. Завальна Ж.В., Старинський М.В. Валютне право України : навч. посіб. Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. 304 с.
31. Заверуха І.Б. Банківське право : посіб. для студ. Львів : Астролябія, 2002. 222 с.
32. Іванський А.Й. Деякі шляхи подальшого вдосконалення правового забезпечення фінансового контролю в Україні та європейський досвід. *Розвиток державного фінансового контролю в контексті економічної безпеки країни: зб. матер. І Міжнародного форуму / Держ. фіск. служб. України, Університет ДФС України*. (Ірпінь, 2019.) С. 213-217.
33. Іванський А.Й. Фінансова-правова відповідальність: теоретичний аналіз: монографія. О. : Юрид. л-ра, 2008. 501 с.
34. Іванський А.Й. Фінансово-правові санкції: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 500 с.
35. Клименко А. Форми фінансового контролю: поняття і зміст. *Право України*. 2005. № 10. С. 44-46.
36. Костюченко О.А. Правові проблеми банківської діяльності: посібник із проблем банк, права. К. : Криниця, 2003. 320 с.
37. Крохина Ю.А. Финансовое право России: учебник. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Норма, 2008. 688 с.
38. Кучрявенко М.П. Податкове право. Х.: Легас; Право, 2013. 536 с.
39. Латковська Т.А. Актуальні питання банківської системи як складової фінансової системи держави. Система фінансового права: проблеми теорії і правового регулювання: монографія. О.: Фенікс, 2011. С. 79-128.
40. Латковська Т.А. Фінансово-правові питання формування центральних та державних банків в Україні, країнах центральноєвропейської та англосаксонської систем права: монографія. О.: Юрид. л-ра, 2007. 280 с.
41. Латковський П.П. Правове регулювання бюджетного контролю в Україні: монографія. Чернівці : Технодрук, 2019. 268 с.
42. Лісовий А.В. Роль податкового контролю у системі державного фінансового контролю. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (Економіка, право)*. 2011. № 2. С. 91-94.
43. Малишев А. Зміст і призначення контролю в механізмі управління. *Економіка. Фінанси. Право*. 2003. № 3. С. 5-10.
44. Мандриченко О.В. Законодавство України про аудиторську діяльність: проблеми становлення та напрямки вдосконалення. *Наше право*. 2010. № 1. С. 132–135.
45. Мандриченко О.В. Фінансовий контроль як підгрунтя виникнення аудиту та аудиторської діяльності. *Наше право*. 2011. № 1 (Частина 1). С. 187–191.
46. Мандриченко О.В. Оптимізація державного та саморегульованого в регулюванні аудиторської діяльності. *Наше право*. 2011. № 2 (Частина 2). – С. 146–150.
47. Мандриченко О.В. Фінансово-правові аспекти аудиторської діяльності та місце аудиту в системі фінансового контролю. *Наше право*. 2011. № 3. С. 188–192.
48. Марченко В. Б. Поняття фінансового контролю. *Правове регулювання економіки : зб. наук. праць*. Вип. 1. К. : ХНЕУ, 2000. С. 137–149.

49. Мельник М.І., Лещу І.В. Податковий контроль в Україні: проблеми та пріоритети підвищення ефективності : монографія. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. Долішнього НАН України», 2015. 330 с.
50. Мельничук В. Фінансовий контроль в системі державного управління. *Банківська справа*. 2002. № 2. С. 26-36.
51. Найденко О.Є. Податковий контроль : навч. посіб. Х.: ХНЕУ, 2012. 224 с.
52. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України: в 3 т. К. : Міністерство фінансів України, Національний університет ДПС України, 2010. 2389 с.
53. Ніщимна С.О. Принципи публічного фінансового контролю. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»* 2013. № 1. С. 164-173.
54. Ніщимна С.О. Щодо розуміння принципів публічного фінансового контролю. *Наука і правоохорона*. 2013. № 2. С. 199-203.
55. Оніщик Ю.В. Актуальні питання відповідальності за порушення податкового законодавства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Серія «Юридичні науки». Випуск 1. Том 3. С. 66-69.
56. Оніщик Ю.В. Проблеми визначення поняття «фінансове правопорушення»: сучасний стан та перспективи розвитку. *Фінансове право*. 2015. № 2. С. 8-11.
57. Орлюк О.П. Банківська система України. Правові засади організації. К. : Юрінком Інтер, 2003. 240 с.
58. Орлюк О.П. Фінансове право. Академічний курс : підручник. К. : Юрінком Інтер, 2010. 808с.
59. Пащенко О.П. Першочергові дії органів фінансового контролю на підконтрольному об'єкті. *Науковий вісник Національної академії державної податкової служби України*. 2004. № 1(23). С. 149-154.
60. Пащенко О.П. Поняття стадій процесу фінансового контролю та підстави їх поділу. *Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і практичні науки. Вип. 25*. К.: НАН України, 2004. С. 439-445.
61. Пащенко О.П. Фінансово-контрольний процес: поняття та основні ознаки. *Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць*. Вип.. 277: Правознавство. Чернівці: Рута, 2004. С. 62-66.
62. Пащенко Е.П. Фінансово-контрольний процес в системі юридическої науки. *Научные труды. Российская академия юридических наук*. Випуск 4. В трех томах. Том 3. М.: Изд. группа «Юрист», 2004. С. 636-639.
63. Ревуцька Л. Податковий контроль та податковій аудит: взаємозв'язок понять. *Світ фінансів*. 2006. № 3. С. 171-180.
64. Ровинський Ю. О. Державний примус у системі фінансового права України [Текст] : монографія. Запоріжжя : КПУ, 2011. 404 с.
65. Савченко Л.А., Пащенко О.П. Деякі питання планування контрольних заходів. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2003. № 3(24). С. 12-18.
66. Савченко Л. Законність як основний принцип діяльності органів фінансового контролю. *Фінансове право*. 2002. № 2. С.52-56.
67. Савченко Л. Проблеми правового регулювання методології фінансового контролю. *Право України*. 2013. № 1-2. С. 159-165.
68. Савченко Л., Білоус В. Функції Міністерства фінансів України як органу, що здійснює фінансовий контроль. *Фінансове право*. 2003. № 9. С.89-92.
69. Савченко Л.А. Деякі проблемні питання термінології у фінансовому праві щодо методів фінансового контролю. *Фінансове право*. 2007. № 1. С. 37-43.
70. Савченко Л.А. Здійснення контрольних заходів контрольно-рахунковими органами (порівняльний аналіз законодавства України і зарубіжних країн). *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2002. Випуск 131. С. 69-73.

71. Савченко Л.А. Методи фінансового контролю: проблеми определения. Учитель, Учений... Под ред. Н.П.Кучерявенко. Х. : Право, 2011. 340 с.
72. Савченко Л.А. Поняття фінансового контролю, його функції та об'єкти. *Актуальні проблеми держави і права*. 2001. Вип. 12. С. 274-281
73. Савченко Л.А. Правовий статус Рахункової палати України та Рахункової палати Верховної Ради Автономної Республіки Крим (порівняльна характеристика). *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2000. Вип. 82. С. 90-93.
74. Савченко Л.А. Правові основи фінансового контролю : навч. посіб. К. : Юрінком Інтер, 2008. 504 с.
75. Савченко Л.А. Фінансово-контрольне право: становлення та розвиток: монографія. К. : Юрінком Інтер, 2017. 400 с.
76. Соловійова Ю.О. Форми, види та методи податкового контролю. *Правничий часопис Донецького університету*. 2009. № 1(21). С. 169-176.
77. Соловійова Ю.О. Еволюція податкового контролю. *Держава і право*. 2010. № 48. С. 281-286.
78. Стефанюк І.Б. Державний фінансовий контроль: проблеми ідентифікації й визначення системи. *Фінанси України*. 2009. № 11. С. 12-20.
79. Тимко Й.Г. Аудит в Україні. Становлення і організація. Ужгород, 1996. 144 с.
80. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : Підручник. 3-те вид.. К.: Алеута, 2008. 926 с.
81. Усенко Р.А. Фінансові санкції за законодавством України: монографія. К. : Дакор, КНТ, 2007. 164 с.
82. Устинова І.П. Юридичний зміст та ознаки фінансово-правової санкції. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 4. С. 133-135.
83. Устинова І.П. Теоретичні питання класифікації фінансових санкцій. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2011. № 2. С. 81-84.
84. Фінансове право України : навч. посіб. ; за заг. ред. Т.А. Латковської, С.В. Пархоменко-Цироцианц. Одеса : Фенікс, 2012. 190 с.
85. Фінансове право України : підручник. За ред. д-ра юрид. наук, проф. М.П. Кучерявенка. – Х. : Право, 2013. 400 с.
86. Царьова Л.К. Банківське право : навч.-метод. посіб. Одес. нац. юрид. академія. О. : Поліграф, 2006. 180 с.
87. Царьова Л.К. Організаційно-правові основи фінансового контролю в Україні : навч.-метод. посіб. О. : Юрид. л-ра, 1999. 80 с.
88. Царьова Л.К. Підстава відповідальності у фінансово-правових відносинах. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук, праць. О. : Юрид. л-ра, 2001. Вип. 12. С.48-52.
89. Чернадчук В.Д. Заходи впливу Національного банку України за порушення банківського законодавства: питання теорії та практики. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. О.: Юрид. літ., 2012. Т. XI, частина 2. С. 66-67.
90. Чернадчук О. Відповідальність за порушення бюджетного законодавства: стан та перспективи. *Юридична Україна*. 2013. № 4. С. 24-29.
91. Чернадчук В.Д. Стан та перспективи розвитку бюджетних правовідносин в Україні : монографія. Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. 456 с.
92. Чугунок І.Я., Федосов В.М. Державний внутрішній фінансовий контроль: стратегія розвитку. *Фінанси України*. 2009. № 4. С. 3-13.
93. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посібник. 2-ге вид., стер. К.: Знання, 2004. 444с.
94. Шевченко Н.В. Реформування системи державного фінансового контролю в Україні: проблеми та перспективи. *Вісник Української академії банківської справи*. 2010. № 2. С. 42-45.

95. Шутов М.І. Державний фінансовий контроль в Україні (теорія та практика). Одеса : Юрид. літ., 2004. 132 с.
96. Ямненко Т.М. Публічність як ознака розмежування фінансо-правового контролю та приватного фінансового контролю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2014. № 6. С. 146-150.

Нормативно-правові акти

97. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР (Редакція від 21.02.2019 № 2608-III). URL: www.rada.gov.ua
98. Бюджетний кодекс України від 8.07.2010 р. № 2456-VI. (Редакція від 09.11.2019 № 2629-III). URL: www.rada.gov.ua
99. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. (Редакція від 20.10.2019 № 129-IX). URL: www.rada.gov.ua
100. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. (Редакція від 07.11.2019 № 141-IX). URL: www.rada.gov.ua
101. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26.01.1993 р. № 2939-XII. (Редакція від 27.01.2018 № 2265-VIII). URL: www.rada.gov.ua
102. Про комітети Верховної Ради України : Закон України від 04.04.1995 р. № 116/05-ВР. (Редакція від 11.01.2019 № 2646-VIII). URL: www.rada.gov.ua
103. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. *Відомості* (Редакція від 20.10.2019 № 164-IX, 155-III). URL: www.rada.gov.ua
104. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. (Редакція від 19.10.2019 № 122-IX). URL: www.rada.gov.ua
105. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. (Редакція від 16.11.2018 № 2545-VIII). URL: www.rada.gov.ua
106. Про платіжні системи та переказ грошей в Україні : Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III. (Редакція від 07.02.2019 № 2473-VIII). URL: www.rada.gov.ua
107. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. (Редакція від 17.10.2019 № 132-IX). URL: www.rada.gov.ua
108. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10.02.2010 р. № 1861-VI. (Редакція від 01.11.2019 № 196-IX). URL: www.rada.gov.ua
109. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. (Редакція від 22.07.2018 № 2415-VIII). URL: www.rada.gov.ua
110. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. (Редакція від 25.09.2019 № 117-IX). URL: www.rada.gov.ua
111. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансування тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14.10.2014 р. № 1702-VII. (Редакція від 24.11.2018 № 2418-VIII). URL: www.rada.gov.ua
112. Про Рахункову палату : Закон України від 02.07.2015 р. № 576-VIII. (Редакція від 04.02.2019 р. № 2478-VIII). URL: www.rada.gov.ua
113. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. (Редакція від 01.10.2018 № 2258-VIII). URL: www.rada.gov.ua
114. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. (Редакція від 21.06.2018 № 2473-VIII). URL: www.rada.gov.ua
115. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. (Редакція від 24.07.2019 № 625-2019-п). URL: www.rada.gov.ua

116. Про затвердження Порядку планування заходів державного фінансового контролю Державною аудиторською службою та її міжрегіональними територіальними органами: Постанова Кабінету Міністрів України від 8.08.2001 р. № 955. (Редакція від 17.12.2016 № 950-2016-п). URL: www.rada.gov.ua
117. Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.08.2004 р. № 1017. (Редакція від 21.09.2018 № 743-2018-п). URL: www.rada.gov.ua
118. Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2006 р. № 550. (Редакція від 17.12.2016 № 950-2016-п). URL: www.rada.gov.ua
119. Про затвердження переліку обставин, що свідчать про наявність загрози виникнення або накопичення податкового боргу, і доказів існування таких обставин : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2010 р. №1235. (Редакція від 10.06.2017 № 393-2017п). URL: www.rada.gov.ua
120. Про деякі питання утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.09.2011 р. № 1001. (Редакція від 27.12.2018 № 1062-2018-п). URL: www.rada.gov.ua
121. Про затвердження порядку зупинення операцій з бюджетними коштами : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.01.2011 р. № 21. (Редакція від 29.12.2018 № 1143-2018-п). URL: www.rada.gov.ua
122. Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 р. № 569-р. URL: www.rada.gov.ua
123. Про затвердження Порядку проведення перевірок державних закупівель Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами: Постанова Кабінету Міністрів України від 1.08.2013 р. № 631. (Редакція від 28.08.2018 № 659-2018-п). URL: www.rada.gov.ua
124. Про затвердження Порядку координації одночасного проведення планових перевірок (ревізій) контролюючими органами та органами державного фінансового контролю: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.10.2013 р. № 805. (Редакція від 12.04.2018 № 1109-2017-п). URL: www.rada.gov.ua
125. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 375. (Редакція від 20.07.2018 № 562-2018-п). URL: www.rada.gov.ua
126. Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 р. № 215. (Редакція від 23.10.2018 № 842-2018-п). URL: www.rada.gov.ua
127. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2015 р. № 537. (Редакція від 29.07.2015 № 537-2015-п). URL: www.rada.gov.ua
128. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 3.02.2016 р. № 43. (Редакція від 26.06.2019 № 517-2019-п). URL: www.rada.gov.ua
129. Про Державну податкову службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 6.03.2019 р. № 227. (Редакція від 27.09.2019 № 846-2019-п). URL: www.rada.gov.ua
130. Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання : Постанова Кабінету Міністрів України від

- 27.03.2019 р. № 252. (Редакція від 27.03.2019 № 252-2019-п). URL: www.rada.gov.ua
131. Про зміцнення фінансової дисципліни та запобігання правопорушень у бюджетній сфері : Указ Президента України від 25.12.2001 р. № 1251/2001. (Редакція від 25.12.2001 № 1251/2001). URL: www.rada.gov.ua
  132. Про затвердження Положення про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку: Указ Президента України від 23.11.2011 р. № 1063/2011. (Редакція від 07.04.2015 № 199/2015). URL: www.rada.gov.ua
  133. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88. (Редакція від 03.08.2018 № z0818-18). URL: www.rada.gov.ua
  134. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: Наказ Міністерства фінансів України від 21.06.1999 р. № 137. (Редакція від 10.01.2012 № z1556-11). URL: www.rada.gov.ua
  135. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. (Редакція від 18.03.2014 № z0341-14). URL: www.rada.gov.ua
  136. Про Порядок призупинення бюджетних асигнувань : наказ Міністерства фінансів України від 15.05.2002 р. № 319. (Редакція від 26.07.2019 № z0667-19). URL: www.rada.gov.ua.
  137. Про затвердження Стандарти внутрішнього аудиту: наказ Міністерства фінансів України від 04.10.2011 р. № 1247. (Редакція від 13.09.2019 № z0975-19). URL: www.rada.gov.ua.
  138. Про затвердження Порядку обліку платників податків і зборів: Наказ Міністерства фінансів України від 9.12.2011 р. № 1588. (Редакція від 24.08.2018 № z0851-18). URL: www.rada.gov.ua.
  139. Про затвердження Порядку формування Єдиного реєстру розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів : наказ Міністерства фінансів України від 22.12.2011 р. № 1691. (Редакція від 05.09.2017 № z1003-17). URL: www.rada.gov.ua.
  140. Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державного казначейської служби України: наказ Міністерства фінансів України від 02.03.2012 р. № 309. (Редакція від 24.05.2019 № z0427-19). URL: www.rada.gov.ua.
  141. Про затвердження Положень (стандартів) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. (Редакція від 23.07.2019 № z0685-19). URL: www.rada.gov.ua.
  142. Про затвердження Порядку оформлення результатів документальних перевірок щодо дотримання податкового, валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби, платниками податків – фізичними особами: Наказ Міністерства фінансів України від 14.03.2013 р. № 395. (Редакція від 10.05.2013 № z0607-13). URL: www.rada.gov.ua.
  143. Про затвердження Порядку формування плану-графіку проведення документальних планових перевірок платників податків: Наказ Міністерства фінансів України від 2.06.2015 р. № 524. (Редакція від 29.05.2018 № z0465-18). URL: www.rada.gov.ua.
  144. Про затвердження Порядку оформлення результатів документальних перевірок дотримання законодавства України з питань державної митної справи, податкового, валютного та іншого законодавства платниками податків – юридичними особами та їх відокремленими підрозділами: Наказ Міністерства фінансів України від 20.08.2015 р. № 727. (Редакція від 13.07.2018 № z0747-18). URL: www.rada.gov.ua
  145. Про затвердження Порядку формування Реєстру великих платників податків: Наказ Міністерства фінансів України від 21.10.2015 р. № 911. (Редакція від 23.01.2018 № z1562-17). URL: www.rada.gov.ua
  146. Про затвердження Порядку ведення Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської

- діяльності : Наказ Міністерства фінансів України від 19.09.2018 р. № 766. (Редакція від 01.10.2018 № z1107-18). URL: www.rada.gov.ua
147. Про затвердження Положення про структуру системи банківського нагляду Національного банку України та його повноваження щодо адекватного регулювання на порушення в діяльності комерційних банків: Постанова Правління Національного банку України від 17.12.1997 р. № 380. (Редакція від 17.11.1997 № v0486500-97). URL: www.rada.gov.ua
  148. Про Положення про Комісію Національного банку України з питань нагляду та регулювання діяльності банків: Постанова Правління Національного банку України від 9.11.1998 р. № 470. (Редакція від 13.05.1999 № v0648500-99). URL: www.rada.gov.ua
  149. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків – резидентів і нерезидентів : Постанова Правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492. (Редакція від 04.04.2019 № v0056500-19). URL: www.rada.gov.ua.
  150. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті : Постанова Національного банку України від 21.01.2004 р. № 22. (Редакція від 27.06.2019 № v0083500-19). URL: www.rada.gov.ua.
  151. Про затвердження Положення про порядок проведення виїзних, невиїзних перевірок з дотриманням банками, небанківськими фінансовими установами, операторами поштового зв'язку вимог валютного законодавства України та перевірок пунктів обміну іноземної валюти на території України : Постанова Правління Національного банку України від 21.09.2007 р. № 338. (Редакція від 07.02.2019 № v0013500-19). URL: www.rada.gov.ua.
  152. Про затвердження Інструкції про ведення касових операцій банками в Україні : Постанова Правління Національного банку України від 01.06.2011 р. № 174. (Редакція від 01.11.2018 № v0103500-18). URL: www.rada.gov.ua
  153. Про затвердження Положення про застосування Національним банком України заходів впливу : Постанова Правління Національного банку України від 17.08.2012 № 346. (Редакція від 01.06.2019 № v0073500-19). URL: www.rada.gov.ua
  154. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : Постанова Правління Національного банку України від 29.12.2017 р. № 148. (Редакція від 15.02.2019 № v0037500-19). URL: www.rada.gov.ua.
  155. Про затвердження Положення про ліцензування банків : Постанова Правління Національного банку України від 22.12.2018 № 149. (Редакція від 29.05.2019 № v0072500-19). URL: www.rada.gov.ua.
  156. Методичні рекомендації з проведення Рахунковою палатою фінансового аудиту: Рішення Рахункової палати від 22.09.2015 р. № 5-5. (Редакція від 22.09.2015 № vr5-5150-15). URL: www.rada.gov.ua
  157. Про затвердження форми та Порядку ведення Журналу відвідування суб'єктів підприємницької діяльності контролюючими органами: Наказ Державного комітету України з розвитку підприємництва від 10.08.1998 р. № 18. (Редакція від 10.08.1998 № z0619-98). URL: www.rada.gov.ua
  158. Про затвердження Положення про сертифікацію аудиторів: рішення Аудиторської палати України від 31.05.2007 р. № 178/6. (Редакція від 25.05.2017 № v46_9230-17). URL: www.rada.gov.ua
  159. Перелік послуг, які можуть надавати аудитори (аудиторські фірми) : затверджено рішенням Аудиторської палати України від 22.12.2011 р. № 244/14. (Редакція від 19.12.2013 № vr6_9230-13). URL: www.rada.gov.ua

**ДОДАТОК 1.
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ**

1. Що з наведеного НЕ відноситься до принципів фінансового контролю?

- А. принцип дотримання професійної етики
- Б. принцип субординації
- В. принцип незалежності
- Г. принцип плановості

2. Яке законодавство є визначальним для фінансового контролю?

- А. фінансове законодавство
- Б. адміністративне законодавство
- В. кримінальне законодавство
- Г. господарське законодавство

3. Який з наведених нормативно-правових актів є основним щодо визначення засад здійснення фінансового контролю?

- А. Податковий кодекс України
- Б. Бюджетний кодекс України
- В. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»
- Г. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні»

4. Який з перелічених суб'єктів НЕ відноситься до суб'єктів фінансового контролю спеціальної компетенції?

- А. Рахункова палата
- Б. Національний банк України
- В. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку
- Г. Міністерство фінансів України

5. Які з перелічених суб'єктів НЕ є суб'єктами фінансового контролю?

- А. Державна аудиторська служба України
- Б. Рахункова палата
- В. Державна служба статистики України
- Г. Державна казначейська служба України

6. Що з переліченого Не відноситься до завдань фінансового контролю?

- А. перевірка своєчасності і повноти виконання підконтрольними суб'єктами фінансових зобов'язань перед державою та органами місцевого самоврядування;
- Б. перевірка дотримання правильності здійснення фінансових операцій, збереження грошових коштів і матеріальних ресурсів;
- В. виявлення недоліків правового регулювання фінансової діяльності щодо бюджетних коштів
- Г. виявлення та усунення порушень фінансової дисципліни;

7. Що з переліченого не належить до об'єктів фінансового контролю?

- А. грошові фонди
- Б. природні ресурси
- В. інтелектуальні ресурси
- Г. трудові ресурси

8. У чому полягає зміст принципу незалежності?

- А. невтручання у діяльність підконтрольного суб'єкта
- Б. контролюючий суб'єкт не повинен мати жодного відношення до підконтрольного суб'єкта
- В. недопустимість будь-якого впливу на контролюючого суб'єкта
- Г. фінансовий контроль здійснюється суб'єктами, які не мають відношення до держави

9. Яким з перелічених нормативно-правових актів регламентує внутрішній фінансовий аудит?

- А. Постанова Кабінету Міністрів України «Про окремі заходи щодо забезпечення фінансового контролю за діяльністю суб'єктів господарювання державного сектору економіки»
- Б. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України»
- В. Закон України «Про аудиторську діяльність»
- Г. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Стандарти внутрішнього аудиту»

10. Внутрішній фінансовий аудит – це:

- А. діяльність спеціальних підрозділів бюджетних установ
- Б. форма реалізації аудиторської діяльності
- В. один з видів діяльності Державної аудиторської служби України
- Г. форма реалізації повноважень Рахункової палати

11. Який з нормативно-правових актів Не регулює внутрішній фінансовий аудит?

- А. Стандарти внутрішнього аудиту
- Б. Положення про Державну аудиторську службу України
- В. Порядок утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади
- Г. Методичних рекомендацій з організації внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах

12. Яка з наведених стадій може НЕ здійснюватись при наявності відповідних підстав?

- А. здійснення контрольних дій та оформлення результатів
- Б. виконання приписів контролюючого суб'єкта
- В. визначення об'єкту контролю
- Г. аналіз отриманих результатів, їх оцінка та прийняття відповідного рішення

13. На підставі чого визначається підконтрольний суб'єкт при плановому фінансовому контролі?

- А. за рішенням керівника контролюючого органу
- Б. на підставі об'єктивних обставин, пов'язаних з порушенням фінансового законодавства
- В. на підставі плану проведення контрольно-ревізійної роботи контролюючого суб'єкта
- Г. за ініціативи підконтрольного суб'єкта

14. Як часто здійснюється плановий фінансовий контроль?

- А. не рідше двох разів на рік
- Б. не частіше одного разу на рік
- В. один раз в чотири роки
- Г. щороку

15. Фінансовий контроль щодо відповідних підконтрольних суб'єктів Не може перевищувати?

- А. десять днів
- Б. двадцять днів
- В. тридцять днів
- Г. шістдесят днів

16. Від чого залежить вибір форм і методів фінансового контролю?

- А. від цілей та завдань, що стоять перед контролюючим суб'єктом
- Б. від специфіки діяльності підконтрольного суб'єкта
- В. від всього вище зазначеного
- Г. від періодичності та строків здійснення фінансового контролю

17. Що з переліченого Не є стадією процесу фінансового контролю?

- А. Визначення об'єкту контролю
- Б. Визначення підконтрольного суб'єкта
- В. Здійснення контрольних дій та прийняття відповідного рішення
- Г. Виконання приписів контролюючого суб'єкта

18. Що з переліченого Не здійснюється на першій стадії процесу фінансового контролю?

- А. Визначення підконтрольного суб'єкта
- Б. Визначення мети
- В. Визначення контролюючого суб'єкта
- Г. Визначення форм та методів фінансового контролю

19. При здійсненні планового фінансового контролю підконтрольні суб'єкти повинні бути сповіщені не пізніше ніж за:

- А. 30 днів
- Б. 20 днів
- В. 10 днів
- Г. Сповіщення не здійснюється

20. Що Не може бути підставою недопущення посадової особи до здійснення контрольних дій?

- А. Не був сповіщений за десять днів
- Б. Посадова особа не надала акт-направлення та посвідчення
- В. Підконтрольний суб'єкт не згоден з підставами здійснення фінансового контролю
- Г. Посадова особа відмовляється реєструватись у Журналі реєстрації перевірок

21. Що з наведеного Не оформлюється за результатами здійснення фінансового контролю?

- А. Рішення
- Б. Акт ревізії
- В. Акт перевірки
- Г. Висновок

22. Що з наведеного Не є формою фінансового контролю?

- А. Інвентаризація
- Б. Ревізія
- В. Перевірка
- Г. Фінансовий моніторинг

23. Який з наведених суб'єктів Не належить до органів загальної компетенції в сфері фінансового контролю?

- А. Верховна Рада України
- Б. Міністерство фінансів України
- В. Кабінет Міністрів України
- Г. Президент України

24. На підставі якого нормативно-правового акту діє Державна аудиторська служба України?

- А. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю»
- Б. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»
- В. Положення про Державну аудиторську службу України
- Г. Бюджетний кодекс України

25. Кому з наведених суб'єктів підзвітна Рахункова палата?

- А. Президенту України
- Б. Верховній Раді України
- В. Кабінету Міністрів України
- Г. Міністерству фінансів України

26. Який з перелічених суб'єктів НЕ відноситься до суб'єктів фінансового контролю щодо бюджетних коштів?

- А. Рахункова палата
- Б. Національний банк України
- В. Державна служба фінансового моніторингу
- Г. Міністерство фінансів України

27. Які з перелічених суб'єктів НЕ є суб'єктами фінансового контролю?

- А. Державна аудиторська служба України
- Б. Рахункова палата
- В. Державна служба статистики України
- Г. Державна казначейська служба України

28. Діяльність якого з перелічених органів Не координується Міністерством фінансів України?

- А. Державна податкова служба України
- Б. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку
- В. Державна казначейська служба України
- Г. Державна служба фінансового моніторингу України

29. Що з переліченого Не належить до напрямів реалізації контрольних повноважень Державної податкової служби України?

- А. Щодо здійснення податкового контролю
- Б. Щодо здійснення митного контролю
- В. Щодо здійснення бюджетного контролю
- Г. Щодо здійснення внутрішнього фінансового аудиту

30. Що з переліченого Не є формами фінансового контролю Державної аудиторської служби України?

- А. Державний фінансовий аудит
- Б. Фінансовий моніторинг
- В. Інвентаризація

Г. Перевірка державних закупівель

31. Який з перелічених суб'єктів фінансового контролю Не наділений повноваженнями щодо притягнення до відповідальності?

- А. Державна податкова служба України
- Б. Державна аудиторська служба України
- В. Державна казначейська служба України
- Г. Рахункова палата

32. Які з перелічених суб'єктів Не належать до компетенції Рахункової палати?

- А. Отримувачі бюджетних коштів
- Б. Одержувачі бюджетних коштів
- В. Розпорядники бюджетних коштів
- Г. Виконавці бюджетних програм

33. Яка з зазначених сфер Не належить до компетенції Державної служби фінансового моніторингу?

- А. Запобігання та протидії легалізації доходів отриманих незаконним шляхом
- Б. Фінансування тероризму
- В. Фінансування розповсюдження зброї масового знищення
- Г. Фінансування виготовлення та розповсюдження наркотичних засобів

34. Що з наведеного НЕ відноситься до принципів фінансово-правової відповідальності?

- А. принцип законності
- Б. принцип субординації
- В. принцип одноразовості
- Г. принцип невідворотності

35. Яке законодавство є визначальним для фінансово-правової відповідальності?

- А. фінансове законодавство
- Б. адміністративне законодавство
- В. кримінальне законодавство
- Г. цивільне законодавство

36. Який з наведених нормативно-правових актів Не має відношення до правових засад фінансово-правової відповідальності?

- А. Податковий кодекс України
- Б. Бюджетний кодекс України
- В. Закон України «Про банки та банківську діяльність»
- Г. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні»

37. Які з перелічених суб'єктів НЕ відносяться до суб'єктів фінансово-правової відповідальності?

- А. Фізичні особи
- Б. Юридичні особи
- В. Органи місцевого самоврядування
- Г. Вищі органи державної влади

38. Які з перелічених видів санкцій НЕ є різновидом фінансово-правових санкцій?

- А. правовідновлювальні
- Б. каральні

- В. компенсаційні
- Г. абсолютні

39. Що з переліченого Не відноситься до ознак фінансового правопорушення?

- А. Протиправне діяння
- Б. Винне діяння
- В. Суспільно небезпечне діяння
- Г. Суспільно шкідливе діяння

40. Що з переліченого Не належить до предметів фінансових правопорушень?

- А. грошові фонди
- Б. матеріальні цінності
- В. інтелектуальні ресурси
- Г. трудові ресурси

41. У чому полягає зміст принципу справедливості фінансово-правової відповідальності?

- А. виражається у встановленні факту вчинення фінансового правопорушення, ступені вини особи, що притягується до відповідальності, та інших значущих факторів
- Б. контролюючий суб'єкт не повинен мати жодного відношення до підконтрольного суб'єкта
- В. покарання особи, що вчинила фінансове правопорушення, повинне відповідати мірі суспільної небезпеки проступку, який вона вчинила
- Г. фінансовий контроль здійснюється суб'єктами, які не мають відношення до держави

42. Який з елементів Не є обов'язковою складовою складу фінансового правопорушення?

- А. Суб'єкт
- Б. Об'єкт
- В. Суб'єктивна сторона
- Г. Об'єктивна сторона

43. Що з переліченого Не є фінансово-правовою санкцією?

- А. Призупинення операцій з бюджетними коштами
- Б. Адміністративний арешт майна платника податку
- В. Пеня
- Г. Штраф

44. Що з наведеного НЕ відноситься до бюджетного контролю?

- А. Контроль за видатками бюджетних установ
- Б. Контроль за сплатою обов'язкових платежів до бюджету
- В. Контроль за перерахуванням податкових платежів до бюджету
- Г. Контроль за надходженнями до бюджетів різних рівнів

45. Який з елементів Не є характеристикою бюджетного контролю?

- А. наскрізне провадження
- Б. складова процесу управління бюджетними коштами
- В. юрисдикційне провадження
- Г. складова бюджетного процесу

46. Який з наведених нормативно-правових актів є основним щодо регулювання здійснення бюджетного контролю?

- А. Господарський кодекс України

- Б. Фінансовий кодекс України
- В. Цивільний кодекс України
- Г. Бюджетний кодекс України

47. Що з переліченого НЕ відноситься до заходів впливу передбачених Бюджетним кодексом України за порушення бюджетного законодавства?

- А. повернення бюджетних коштів до відповідного бюджету
- Б. зупинення дії рішення про місцевий бюджет
- В. безспірне вилучення коштів з місцевих бюджетів
- Г. ліквідація бюджетної установи

48. Які з перелічених суб'єктів НЕ є суб'єктами бюджетного контролю?

- А. Рахункова палата України
- Б. Державна аудиторська служба України
- В. Державна податкова служба України
- Г. Верховна Рада України

49. Який з перелічених органів здійснює контроль за утворенням і погашенням внутрішнього і зовнішнього боргу України, визначення ефективності та доцільності видатків державних коштів, валютних і кредитно-фінансових ресурсів?

- А. Державна аудиторська служба України
- Б. Державна казначейська служба України
- В. Міністерство фінансів України
- Г. Рахункова палата

50. Головним завданням якого органу є здійснення державного контролю за витрачанням бюджетних коштів?

- А. Рахункова палата
- Б. Державна аудиторська служба України
- В. Державна служба фінансового моніторингу України
- Г. Державна казначейська служба України

51. Який з перелічених нормативно-правових актів не передбачає відповідальність за порушення бюджетного законодавства?

- А. Бюджетний кодекс України
- Б. Податковий кодекс України
- В. Кримінальний кодекс України
- Г. Кодекс про адміністративні правопорушення

52. Хто з перелічених суб'єктів НЕ є суб'єктом бюджетних правопорушень?

- А. Фізичні особи
- Б. Бюджетні установи
- В. Розпорядники бюджетних коштів нижчого рівня
- Г. Центральні органи державної влади

53. Що з переліченого НЕ є об'єктами бюджетного контролю?

- А. Суспільні відносини щодо створення, розподілу та використання бюджетних коштів
- Б. Бюджетні кошти
- В. Матеріальні цінності бюджетних установ
- Г. Первинна документація, що підтверджує здійснення операцій з бюджетними коштами

54. Внутрішній фінансовий аудит здійснюється:

- А. Рахунковою палатою України
- Б. Державна аудиторська служба України
- В. Спеціально створеними структурними підрозділами відповідних міністерств
- Г. Приватними аудиторами та аудиторськими компаніями

55. Що з наведеного НЕ відноситься до принципів податкового контролю?

- А. принцип дієвості
- Б. принцип субординації
- В. принцип територіальності
- Г. принцип всебічності

56. Яке законодавство є визначальним для податкового контролю?

- А. фінансове законодавство
- Б. адміністративне законодавство
- В. кримінальне законодавство
- Г. господарське законодавство

57. Який з наведених нормативно-правових актів є основним щодо визначення засад здійснення податкового контролю?

- А. Податковий кодекс України
- Б. Бюджетний кодекс України
- В. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»
- Г. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні»

58. Який вид податкової перевірки НЕ передбачений діючим законодавством?

- А. камеральна перевірка
- Б. документальна невиїзна позапланова електронна перевірка
- В. фактична невиїзна перевірка
- Г. документальна планова перевірка

59. Які з перелічених суб'єктів є суб'єктами податкового контролю?

- А. Державна аудиторська служба України
- Б. Державна служба фінансового моніторингу
- В. Державна податкова служба України
- Г. Державна казначейська служба України

60. Який орган здійснює роз'яснення з питань оподаткування серед платників податків?

- А. Податкова міліція
- Б. Державна податкова служба України
- В. Міністерство фінансів України
- Г. Рахункова палата

61. Що з переліченого є об'єктом податкового контролю?

- А. Правильність нарахування, повнота та своєчасність сплати податків та зборів
- Б. Правильність складання та своєчасність подання податкових декларацій
- В. Дії та бездіяльність платників податків і зборів (податкових агентів та інших зобов'язаних осіб) щодо виконання податкових обов'язків
- Г. Дотримання законодавства с питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій

62. Що з переліченого Не є функцією податкового контролю?

- А. Фіскальна
- Б. Планування
- В. Інформаційна
- Г. Управління

63. Що з переліченого Не є методом податкового контролю?

- А. Надання податкового номеру
- Б. Направлення податкового повідомлення-рішення
- В. Податкова перевірка
- Г. Інвентаризація

64. Яка з ознак Не притаманна камеральній перевірці?

- А. Проводиться за місцезнаходженням контролюючого суб'єкта
- Б. Здійснюється один раз на рік
- В. Не вимагає спеціального рішення
- Г. Присутність і згода платників податків не обов'язкова

65. Тривалість планової документальної податкової перевірки щодо суб'єктів малого підприємництва не може перевищувати:

- А. 10 днів
- Б. 20 днів
- В. 30 днів
- Г. Строк не визначено

66. Ким сформульовані принципи банківського контролю та нагляду ?

- А. Лімським комітетом
- Б. Базельським комітетом
- В. Варшавським комітетом
- Г. Бернським комітетом

67. Яке законодавство є визначальним для банківського контролю контролю?

- А. фінансове законодавство
- Б. адміністративне законодавство
- В. кримінальне законодавство
- Г. господарське законодавство

68. Який з наведених нормативно-правових актів є основним щодо визначення засад банківського нагляду та контролю?

- А. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»
- Б. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів одержаних злочинним шляхом»
- В. Закон України «Про Національний банк України»
- Г. Закон України «Про банки та банківську діяльність»

69. Який з перелічених суб'єктів НЕ відноситься до суб'єктів, на яких розповсюджується контрольна-наглядова діяльність Національного банку України?

- А. банківські групи
- Б. підрозділи банків
- В. установи іноземних банків, що діють за межами України
- Г. афілійовані та споріднені особи банків

70. Вступний контроль – це:

- А. контроль, що здійснюється під час банківської операції
- Б. контроль, що здійснюється щодо дотримання пруденційних норм
- В. контроль, що здійснюється під час реєстрації банківської установи
- Г. плановий контроль

71. Що з переліченого Не є ознакою здійснення банком ризикової діяльності?

- А. Здійснення операції з цінними паперами, що мають ознаки фіктивності
- Б. Одноразове грубе порушення законодавства у сфері готівкового обігу
- В. Здійснення операцій з валютними цінностями
- Г. Здійснення опосередкованого кредитування пов'язаних із банком осіб

72. З якою періодичністю проводиться планова інспекційна перевірка Національним банком України банківських установ?

- А. Не частіше 1 разу на рік
- Б. Не рідше 2 разів на рік
- В. Не частіше 2 разів на рік
- Г. Кожні 2 роки

73. Скільки складає розмір штрафу за друге протягом року порушення порядку виконання операцій банком?

- А. 1000 облікових ставок Національного банку України
- Б. 0,01 від статутного капіталу банку
- В. 0, 05 від статутного капіталу банку
- Г. 0, 1 від статутного капіталу банку

74. Що НЕ є валютним цінностями?

- А. іноземні грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет і в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави;
- Б. іноземні касові ордери;
- В. метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб відповідно до світових стандартів;
- Г. золоті монети;

75. Без письмового декларування фізична особа може вивезти з України валюту на суму?

- А. еквівалент 10000 доларів США
- Б. еквівалент 10000 євро
- В. еквівалент 10 унцій золота за курсом НБУ
- Г. еквівалент 10000 гривень

76. Який з перелічених принципів не є принципом здійснення валютного контролю?

- А. принцип законності
- Б. принцип гнучкості
- В. принцип гласності
- Г. принцип субсидіарності

77. Який з перелічених суб'єктів Не відноситься до суб'єктів валютного контролю?

- А. Міністерство інфраструктури України
- Б. Національний банк України
- В. Державна митна служба України

Г. Державна аудиторська служба України

78. Які з перелічених суб'єктів Не є агентами валютного контролю?

- А. Національний банк України
- Б. уповноважені банки
- В. фінансові установи
- Г. національний оператор поштового зв'язку

79. Що з переліченого Не є функціями валютного контролю?

- А. Облікова
- Б. Розподільна
- В. Регулююча
- Г. Охоронна

80. Що з переліченого Не належить до складу валютних операцій?

- А. Операції, пов'язані з переходом права власності на валютні цінності, за винятком операцій, здійснюваних між резидентами у валюті України
- Б. Операції, пов'язані з виготовленням, зберіганням та реалізацією виробів з банківських металів
- В. Операції, пов'язані з використанням валютних цінностей у міжнародному обігу як засобу платежу з передаванням заборгованостей та інших зобов'язань, предметом яких є валютні цінності
- Г. Операції, пов'язані з ввезенням, переказуванням і пересиланням на територію України та вивезенням, переказуванням і пересиланням за її межі валютних цінностей

81. Що з переліченого Не є принципами валютного контролю?

- А. Принцип обґрунтованості
- Б. Принцип гнучкості
- В. Принцип стабільності
- Г. Принцип своєчасності

82. Що з переліченого Не належить до санкцій, що застосовуються за порушення валютного законодавства?

- А. Штраф
- Б. Пеня
- В. Позбавлення ліцензії
- Г. Призупинення ліцензії

83. Фізична особа має право отримати сертифікат на здійснення аудиту, якщо її досвід за фахом складає:

- А. 5 років у сукупності
- Б. не менше 1 року
- В. 3 роки підряд
- Г. обмеження не встановлене

84. Скільки складає термін чинності сертифікату аудитора?

- А. 7 років
- Б. 3 роки
- В. 5 років
- Г. 10 років

85. Який з наведених нормативно-правових актів є основним щодо визначення засад здійснення аудиту?

- А. Положення про Державну аудиторську службу України
- Б. Господарський кодекс України
- В. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»
- Г. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні»

86. Який з перелічених суб'єктів здійснює сертифікацію та реєстрацію аудиторів та аудиторських фірм?

- А. Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю
- Б. Аудиторська палата України
- В. Державна аудиторська служба України
- Г. Міністерство юстиції України

87. Яка з перелічених функцій НЕ притаманна аудиту?

- А. консультативна
- Б. інформаційна
- В. фіскальна
- Г. попереджувальна

88. Який з зазначених принципів фінансового контролю НЕ спрямований на захист інтересів підконтрольного суб'єкта?

- А. Об'єктивності
- Б. Компетентності
- В. Гласності
- Г. Незалежності

89. Який з зазначених принципів фінансового контролю спрямований на захист працівників органів фінансового контролю?

- А. Об'єктивності
- Б. Незалежності
- В. Законності
- Г. Гласності

90. При судовій формі оскарження рішень контролюючих суб'єктів скарга розглядається

- А. Судом загальної юрисдикції
- Б. Господарським судом
- В. Адміністративним судом
- Г. Верховним судом України

91. При адміністративній формі оскарження рішень контролюючих органів скарга подається:

- А. До органу, який прийняв відповідне рішення
- Б. До вищестоящего органу
- В. Керівнику органу, який прийняв рішення
- Г. До прокуратури

92. Який з елементів НЕ є складовими законності при здійсненні фінансового контролю?

- А. Невтручання у діяльність контролюючого суб'єкта
- Б. Захист прав та законних інтересів контролюючого суб'єкта

- В. Точне та неухильне дотримання приписів діючого законодавства
- Г. Об'єктивність прийняття рішень контролюючим суб'єктом

93. Посадові особи органів фінансового контролю не можуть займатися:

- А. Суміжною діяльністю
- Б. Викладацькою діяльністю
- В. Науковою діяльністю
- Г. Творчою діяльністю

94. Фінансовий контроль може здійснюватися:

- А. державними органами
- Б. муніципальними органами
- В. аудиторськими компаніями
- Г. усіма переліченими суб'єктами

95. Об'єктом фінансового контролю завжди виступають:

- А. державні органи, установи та організації, їх структурні підрозділи
- Б. підприємства, установи, організації, що беруть участь у формуванні, розподілі та використанні фондів грошових коштів
- В. грошові та інші правовідносини, що виникають у межах фінансової діяльності
- Г. окремі аспекти фінансово-господарської діяльності підконтрольних суб'єктів, що відображають рух публічних фінансів

96. Який з наведених критеріїв не слугує для виокремлення виду фінансового контролю?

- А. сфера здійснення
- Б. суб'єкт здійснення
- В. порядок здійснення
- Г. час здійснення

97. Що з наведеного переліку не відноситься до різновиду перевірки?

- А. Фактична
- Б. Камеральна
- В. Зустрічна
- Г. Підсумкова

98. Контрольні повноваження Верховної Ради України реалізуються:

- А. на першій стадії бюджетного процесу
- Б. на другій та третій стадіях бюджетного процесу
- В. на всіх стадіях бюджетного процесу
- Г. на п'ятій стадії бюджетного процесу

99. Кабінет Міністрів України може:

- А. самостійно проводити ревізії
- Б. здійснювати бюджетний та податковий контроль
- В. приймати рішення про проведення перевірки робочими групами центральних органів виконавчої влади та їх територіальних органів фінансово-господарської діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади, а також суб'єктів господарювання державного сектору економіки
- Г. не здійснювати фінансовий контроль

100. Який з варіантів відноситься до фінансового контролю, в залежності від методів:

- А. державний
- Б. обстеження
- В. суспільний
- Г. документальний